

BONAE VA

LETVDINIS CONSERVAN

DAE PRAECEPTA AD MA

gnificum D. Georgium Strutiaderi

Autore Eobano Hefſo

Medicinæ Laus ad Martinū Hunum

Coena Baptiſtæ Fieræ de herbarum uirtu
tibus, et ea medicæ artis parte, quæ in
uictus ratione conſiſtit

HENRICVS SYBOLD

Lect. S. & ualitudinis curam

Valetudinem bonam & longeuitatem, L.
 amice, non solum ex fatis memimur, ut Astr
 ologis uisum est, sed hæc etiã nobis diligen
 tia & puidencia prestant. Nam & Plurars
 chus autor est. Multos corpe imbecillo, et
 parũ firmo, uitã longam, sola diligẽtia fuis
 se cõsecutos. Quain re præcipuũ nomen
 tum habet regula, seu rõ quedã uiuendi et
 tuendę ualitudinis. Quã nobis Eobanus
 Hessus, homo apprime eruditus, fere ex u
 niuersa medicorũ silua collegit, et ut res g
 rator esset, eleganti carmine cõplexus est.
 Carmen ipsũ gratia et sale cõditur, arguta
 quadã facilitate rotundũ, dulci quodam
 murmure aures demulcens. Res ipsa non
 uano titulo, sed utilitati cuiq; se cõmendat
 Quid enim oprabilius recta ualitudine?
 Annexuim⁹ Medicinę Encomion, ac Bap
 tistæ Fieræ de herbarũ uirtutibus cœnam
 facile lauißimam, quod hæc omnia, argu
 mento non inepte coherere uideantur.
 Habes hic pgymnasmata seu elemẽta ques
 dam medicinæ, sed quę ad usum presentẽ,
 nec ipsis quidẽ me dicorũ pandectis
 prætuleris. Viue, ac Vale.

13923

BONÆ VALETVDINIS CONSER
uandæ, ex uarijs Medicorū ceu messibus E O B A
NI HESSI diligentia decerptum Præ
metium.

Vsa repertoris Medicarum filia rerum
Te duce conanti scribere pauca, faue
Cœlorū dec⁹ Vranie, sed Apollie nata
Quē peperit nullo Pieris usa uiro.
Huc ades, & nostris te Diua laboribus
Dū ferim⁹ medica pharmaca pauca manu (infer
Sed mihi nec faciles monstret Podalyrius herbas
Nemo hic Phillirides, nemo Machaon erit
Diua potens numeris. cœlo sata, spiret, & ipsē
Qui dedit has artes Christus Apollo regat
Pauca canam cantata prius, sed Apolline nullo
Et labor hic aliquo nomine noster erit
Namq; hic si qua leges adiuncta prioribus, Idem
Nos eā de tenebris exeruisse scies
Nam quæ fœda situ iacuerē, & mersa profunda
Barbariē, uersu lucidiōra fluent,
Adde quod et numeros facile est meminisse, nec ullis
Dotibus ingenij gratia maior inest
Quisquis ad hæc igitur, ceu progymnasmata, uultū
Demittes, oculo fac patiente legas,
Nec uicio uertas, quia sit rude Carmen, & omni
Exculti careat dexteritate stili
Scripsimus ista rudes, cui nunc assuescimus, artis

Et sunt præcipiti carmina facta mora
Tu quoque Sturtiadi decus & noua fama Georgi
Huius præcipuus Carminis author eras
Cogere nãq; tibi ceu prima elementa iubebas
Cuius nunc titulos, et decus artis habes
Has igitur tibi primitias ignobilis agri
Paruaq; de sterili munera rure damus
Accipe, serpsitibens inopis mediocria Musæ
Sæpe etiam Diuis uilia dona placent
Tunc ubi me studijs maior melioribus usus
Induet, hijs paruis arduiora canam
Nũc ne lōga breues equēt exordia ludos
Hinc meus in cœpto puluere curret equus
Principio quicunq; uoles, animoq; ualere
Corporis & sana conditione frui
Omnia curarũ fomenta relinque, nec ullis
Pectus habe pressum sollicitudinibus
Anxia mens non ipsa sibi, non rebus agendis
Constat, ab hac uicium corpora sepe trahũt
Hinc uariæ pestes, morborum hinc mille figuræ
Crede animum nostri corporis esse ducem
Sæpe graues ista ueniunt ex arce labores
Sicut ab aereis pestilis aura plagis
Quære igitur, sed honesta, tuis solatia curis
Quæ tibi nec somni, nec loca sola dabũt
Vtere conuiuiis non tristibus, utere amicis
Quos nugg, et risus, et ioca falsa, iuuant
Tãge Chelin digitis, animi dolor omnis abibit
Dulcisonũ

Dulcisonum reficit tristitia corda melos
Ira animis lætale malum procul absit, ab illa
Mors sæpe ingenijs corporibusq; uenit
Hinc atram ratione omni præuerrere bilem
Conuenit, & causis non statuisse locum
Immodici sensus perturbat copia Bacchi
Inde quis enumeret quot mala proueniant
Corporis exhaurit succos, animiq; uigorem
Opprimit, et mētes strangulat atq; necat
Sed prius in sicca gaudebit piscis arena
Bacche oblite modi, quam tua damna canam
Atq; ea sūt alio quodam mihi d. et i. libello
Et sunt nequitie nomina multa tue
Ergo modū præscribe deo tā grande nocenti
Cum uenit accepta conditione inuat
Mœsta procul fugiant longæ fastidia mēse
Sic pota ut sitias, sic ede ut esurias
Nec propere a mēsa studijs intenderis unquam
Aut tribus, aut horis quattuor inde uaca
Qd si forte tibi quiddā dormire necesse est
Altera post epulas fluxerit hora uide
Ocia perturbant stomachum, inuat actio, nī sit
Nondum concocto turbidus ille cibo
Quotidie cibus est, tibi bis sumendus, at ille
Sit probe conditus, sit leuis & modicus.
Vina sitim, comedenda famem spectare decebit
Inuito stomacho qualiacumq; nocent.
Mei ere profuerit quoties uesica laborat

Fecce grauis uenter, nec cohibendus erit
Nec flatum retine. nisi noxia cogat honestas
Hic est natura praeside turpe nihil
Edicto uenit crepitus rustulq; teneri
Claudius, o medici principis Imperium
Esse magis frugi coenam quam sumptibus auctam
Lauta magis, sed non fercula multa, uelim
A coena lucubrans unam ne excesseris horam
Ne cerebro noceat, nox uigilata tuo
Occiduo cum sole cubilia strata subintra
Tu quoq; de plumis, hoc redeunte, redi
Sic etenim ratio naturae suadet, & illas
Condedit ingenijs corporibusq; uices,
Tempora nam somno nocturna, diurna labori
Cum dedit, haec uoluit nos data iussa sequi,
Sed quia tardat hyems phoebum, quia tēpore messis
Exorta citius luce colorat humum
Ipsa parens rerum tibi tres, & quattuor horas
Deputat, haec iustae tempora noctis erunt
Dormiturg latus dextrum preme, mane sinistrum
Incoctum ratio digerit illa cibum
Mane relucens caput erecturus in auras
Et caput, & corpus leniter omne frica.
Tum porro manibus puro de fonte lauat
Os, oculos, dentes, purior unda lauet.
Tum comato uagos sed eburno pectine crines
Haec cerebro res est non medicina leuis
Dum licet ante cibū Stomacho sine pondere, corpus
Omne

Omne bis exerce, sed modice & leuiter
Lotus ubi exieris thermas fuge frigora, pransus
Stare potes, modice si libet ire potes
Stantis enim cibus in stomacho confedit, euntis
Est eadem ratio, si pede tardus eat.
Prandia non adcas, nisi amor te cogat edendi
Et uacuum stomachum noueris ante cibo
Peius enim nihil est humano in corpore, quam si
Mixtio discordans fiat uterq; cibus
Qui bene concoxit multo satis ille labori est
Qui male, præscripta se ratione gerat
Vtiliter uegetant uocalis uerbera linguæ
Arma, pilæ, saltus, tessera, cursus, equi
Vt peccat stomachum qui mole grauauit iniqua
Sic plerumq; nimis continuisse nocet
Quæritis an Veneri liceat parere uocanti
Hic quoq; erit certus, sicut ubiq; modus
Multa Venus uires exhaurit, spiritibusq;
Noxia, consumit corpora in ille modis
Rara leuat, corpusq; iuuat Ven⁹, optima uita est
Quæ neq; casta nimis, nec nimis est petulans.
At tu cui studiij flores fructusq; petuntur
Si possis Venerem spernere sanus eris
Nam ꝑ nec Aonidū Venus improba ludit i hortis
Nec turpes flammæ Musa pudica probat
Ipsa gubernatrix studiorum casta Minerua est
Artibus ingenuis est inimica Venus

¶ Quattuor ergo tui uelut instrumenta laboris

Seruare arcana Religione stude
Pectoris in fontem Sanguis tenuissimus intrat
Nobilis assurgens spiritus inde uenit
Viribus inde uigent, toti uitalibus artus
Dicitur, hic reliquis purior esse uapor
At Cerebro uelut ætherea dominantur in Arce
Effectus uirtus quos Animalis habet,
Naturalis Epar uirtus stomachumq; uoracem
Possidet, omnigeni sanguinis ista domus
Ergo spiritui sanguis deseruit, at ille
Sensibus, hî famulos ceu rationis agunt
Quisquis amas igit studiorum intendere curis
Hęc tanta in promptu commoda semper habe
Qualis enim sensus de sanguine spiritibusq;
Talibus ingenium uiribus esse solet
Custodire potes medicas hęc firma per artes
Si frugi uitam uiuere forte uoles
Hęc tibi palladio quicumq; expulvere laudem
Queris habe, sed nos utraq; turba manet
Iam ne cuncta putes paruo uoluisse libello
Claudere, quæ nemo dinumerare queat
Accipe consilium quo non est uerius ullum
Atque ita naturam dicere crede tibi
Senus es, & nullis confectus corpora morbis
Et tuus es, nec te iussa aliena trahunt
Nullius obstrictus Medicorum legibus esto
Deformet corpus nullus alipta tuum
Quin potius uarium uite sectare tenorem

Tecq;

Teq; tibi similem ne patiare diu,
Nunc urbana potes tractare negocia, sæpe
Rura, graues casus non habitura petes
Mille uoluptatum species tibi rura ministrant
Non aliquo poteris sanior esse loco
Nunc timidum longa captabis arundine piscem
Nunc udo acreum uimine fallis auẽ
Nunc errare greges pecudum spectabis ab alto
Vertice, nunc syluas frigidaq; antra subis
Nusquam commodius quam uiuere rure beato
Illa potest ipsos uita decere Deos
Fœlices quos rura iuuant, quibus illa uoluptas
Contigit, hoc optem uiuere posse modo
Hæ ego uel Crœsos uita mutare ducentos
Hac nolim Phrygiæ ditia regna Midæ
Sæpe hic profuerit placide indulgisse quieti
Sæpius, at sanis, præstat agenda dari
Perdit enim ualidas uecors ignauia uires
Confirmat medicus restituitq; labor
Illa senectutem citius quam debuit adfert
Hic æui florem donat adesse diu
Interdum thermas, interdum frigida inibis
Balnea, sæpe unges corpora, sæpe minus
Sæpe cibi tuto poteris uulgaribus uti
Sæpe frequens, alio tempore solus eris
Nōnunquam plus quam decuit sumpsisse ciborum
Nunc potes audacem non habuisse gulam
Vtilius multum, qui concoquit, omnia, sumit

A S Nulla

Nulla quidem sanis regula certa datur
Hæc poterunt seruare alacres, & corpore firmi
Ius libertatis nullius æger habet
Sanus es, auxilium noli consumere morbi
Vt si forte cadas, tu medeare tibi
Nam cito destituunt consumptæ corpora uires
Restituunt ualidæ quamlibet ægra sibi
Nunc tibi quæ ratio, quæ sit natura ciborum
Versibus imparibus noster Apollo canet
Non tamen omnigenum. Quis. n. queat ista futuræ
Præmetium messi, Carmina pauca, damus
Sicut & dædax ignis præpinguem lampada pascit
Donec stuppa calens quo foueatur habet
Postquam deinde sequax flammâ defecerit humor
Ipsa perextiguo tempore tota perit
Sic calor in nostro bibit humida corpore, donec
Naturæ faciles sunt alimenta cibi,
Quæ si deficiant rimantem cuncta calorem
Certum est hoc animam depereunte sequi
Namq; ubi iâ quod agat non inuenit, efflat in auras
Materia uires destituente suas
Illa igitur ratio est quæ corpora nostra foueri
Præcipit, & certa lege necesse facit
Et quia dissoluunt calor, & qui circuit aer.
In loca qui subeant est opus esse cibos
Qui quia sunt uarij, nec ab una lege petendi
Refert accipias quosue quibusue modis
Vtq; hinc incipiam. Quosdam quæsisse uidemus:
Quæ

Quæ caro plus uegetet corpora, quæq; minus
Bruta feris uideo prælata domestica, quorum
Plus alimentorum carnibus esse putant.
Illa tamen durant, & fortia corpora reddunt
Hæc ut sana magis constituentur agunt
Quis neget: utq; negat nemo sic prima Suillis
Carnibus, & merita gloria laude datur
Erepti pauidis lactantes matribus hædi
Et multis nuper nata capella placet
Attamen est ratio palmam tribuisse Suillis
Quod similes hominum carnibus esse ferunt
Quod uerum docuit rerum experientia doctrix
Quæ potior causis omnibus esse potest
Sæpe humana aliquos in uiscera casus adegit.
Atq; homines iussit mandere dira fames
Ne quid inexpertum Medicina relinqueret, olim
Membratim uiuos executæ uiros
Atq; ita diuinum, paucorum crimine, manus
Facta, nefas dictu, carnificina fuit
Quæ uelut e spacio res me tulit, ergo Suillæ
Vis naturæ hominum proxima. arnis erat
Lanigerarum ouium succo peccante redundat
Hircus olens, itidem capraq; crimen habet
De boue semper edat qui bilem despicit atram
Quo sanior bos est, hoc caro peior erit
Viscera si quis edat uetulæ prærancida uaccæ
Implicitus duris febribus esse uolet
Me lepus hyberno caulẽ depastus in horto
Quantumuis

Quantumuis bilis terreat atra, capit
Me, tenere cecis data præda cuniculus antris
Me, tenerum quicquid lustra domusq; ferunt
Concoctum nimium æura est ceruina. Sed illam
Conditam calidis sumere sæpe licet
Laudat uitulina magis, sed ab ubere matris
Rapta modo, ueteri est gratia nêpe minor
Summatim noua sunt semper meliora uetustis
Estomacho possunt commodiore coqui
Sic maribus castrata præbunt pinguiasiccis
Quadrupedum nec nos cetera turba mouet
Vidi ego in Arctoïis impexum Tartaron oris
Immanes audis dentibus esse feras
Vidi et equina fero lacerare cadauera morsu
Crudaq; Sauromatis frustra fuisse cibum
Quas ego non Alces, immania monstra, comedit
Quos ego non Vros semiserasq; boues
Dum melius tali quam uitam degere cultu
Qui nihil humani, nomina præter, habet
Nos cælo meliore sati, meliora sequemur
Corporis atq; animi quo tueamur opes
Quæ quibus adfuerint non illis aurea deerit
Copia, nec regnum diuitis omne Mydæ
Tam bene si ualeas animoq; et corpe, uinces
Quæ bona curaq; homini maximus orbis habet
Hoc poteris medicas pulchre tenuisse per artes
Si modo non sordent hæc elementa tibi,
Ergo ubi carne famem pulsurus es, hoc quoq; cura
Quid

Quid faciant stomacho singula membrorum tuo
Auribus & rostris que sunt in quoque animali
Et caro durior est, & minus apta coqui
Lingua pariter nutrit, quia laxa et sanguine casta est
Siue sit illa auium, siue sit illa boum
Mammarum de glande ferunt prestare Suillas
Exangues renes non cito posse coqui
Sæpe audis cerebelloque pituita molesta est
Apte cocta tamen conuenienter alunt
Spinarum similis cerebro solet esse medulla
Dulcia gustanti plus tamen illa sapit
Cor, secur, atque Lien succi sunt nulla ferentis
Commoda, sed nigra corpora bile grauant
Concoctu facilis pulmo est, & laxior illis
Sed nimio utentes phlegmate tardat ali
Intestina quoque humorem crassum omnia gignunt
Incondita magis, puluerulenta minus
Cetera prestabunt Medici maiora professi
Noster in exiguo puluere sudat equus
Plumigerarum Auium ratio est diuersa. Quod illæ
Digestu faciles, corpora peius alunt
Ex his precipue, Perdix, tenerique Columbi
Et quæ de Scythico Phaside nomen habet
Gallinæque hominum manibus data pabula passæ
Notior & prisca Antagen Ionibus
Firmius in parvis alimentum creditur, ut quas
Allectas pastu retia parua trahunt
Vocales Merule, Frigillaque frigore gaudens

Et

Et passer petulans, & galeata caput
Sed tamen a nostris patinis procul improbe passer
Esse uelis, plus te dulcis Alauda placet
Voce sua melius uernabit Daulias ales.
Debeat ingratae quam cibus esse gulæ
Stercorcos edat ille Epopas, dirasq; Celenos
Qui tantum possit non metuisse nefas,
Inter aues, Turdus qui dixit gloria prima est
Quercubus Epyri uerior ille fuit
Plus tamē hanc commendat hyems æstate uolucrem
Tunc loca luniperis namq; referta colunt
Gratior Autumnū præpingues copia reddit
Tunc humiles colles, & loca plana tenent
Quid moror in paruis mensarum gloria Pauo
Plus lauti & nitidi quam bonitatis habet
Intulit hunc primus cænis Hortensius audax
Addubites lingua doctior an ne gula
Sæpe meas oneret mensas fluuiatilis Anser
Dummodo sagina membra grauata trahat
Corpora multum implet, sed adheret inutilis humor
Et stomacho insidens uix bene digeritur
Tu tamen implumes sapienter adederis alas
Rectius hijs editur partibus omnis Auis.
Paruum distat Anas ceruice & pectore præstans
Dixerit ergo aliquis, cætera redde coquo
Munda ualebat edi rostrator omnibus ales
Cui Palamedæ præualuistis Aues.
Qui primus docuit Phœbæos mandere Cignos

In

In Phœbum & Musas impius ille fuit.
Sed tamen hos eadem ratio est imponere mensis
Quæ reliquis raro parca aquatilibus
Omnis enim uolucrum fluuios quæ turba frequētat
Edulij uicium deterioris habet
Nunc quid ab arboribus profit noceat ue legenti
Parte aliqua, tantum sed breuiore canam
Nec mea Glandiferas quercus nondum orbis adulti
Musa canet, uerum temporis huius opes
Præcipue Autumni pregnantis diuinitis hortos
Copia quem cornu tota fluente beat.
Ergo tot inter opes regnantis fructibus anni
Prima locum merito Ficus & Vua tenent,
Vtræq; nam succis implent melioribus, & nil
Quo noceant uicij damna ferentis habent
Alba prius, nunc rubra tuo de sanguine Thyſbe
Humida sunt multum, frigida Mora minus
Ante cibos gustata, alios sunt mollia uentri
Et stomacho, quamuis parua alimenta ferant
Noxia sunt stomacho Cerasi prædulcia Poma
Ingerat huic eadem si quis acerba, iuuant
Illa mouent, hæc adstringunt communiter aluum
Vis Vuas eadem rubraq; Mora tenet.
Vt iuuat utilibus uentrem nux Pineæ succis
Sic ægre uires exuit ipse saſuas
Persica quisquis edes, cænæ sint prima uideto
Ne noceant alio non cito pulsa cibo.
Dulcia Mala calent reliquis magis, & cito uentrem
Restituunt

Resituunt, Accidis frigidus humor inest
At stomachum firmant, aluumq; austera coercent
Præcipue arboribus quæ legit alta Cydon
Quæ Pira non leuius matura & grandia possunt,
Sed plus corporibus roboris inde uenit
Punica non implent adeo. Sed frigore ledunt
Mespila ut astringât. Sorbaq; laxæ, uora
Iuglandes prodesse ferunt, nec pascere multum
Pascere Auellanas plus, ualuisse minus
Diues amigdalino mensam sine lacte caueto
Pauperibus medicam non tulit ullus opem
Barbara longinquis quæ misit pruna Damascus
Ante cibos aluum, sumpta mouere solêt
Si quem sacra tui uictus Dodona iuuabût
Seuigeri stomachum uellet habere suis
Castaneas molles patulæ sub tegmine sagi
Ipse ergo pro duris glandibus esse uelim
Sunt etiam uario diuersa Legumina pastu
E quibus audaci legimus ista manu
Laxior exiguas Lentis pores esse. Sed illis
Ater in exiguo corpore succus inest
Sæpe Fabæ leni sufflarunt corpora flatu
Pisa minus, bilem sed peperere nigram
At tibi quæ clarum peperere Legumina nomen
Nomine sunt Cicero, nunc quoq; grata tuo
Exhaustis redigunt genitalia semina menbris
Nec uenerem uires deseruisse sinunt
Quinetiam lapidem uesicæ sæpe minutum

Duriter

Duriter hærentem dissecuisse liquet
Reptilibus Cynicum uescatur turba Lupinis
Immundos decuit sordida pera canes
Sæpe aliquem memini de Fœno dicere græco
Ante cibum sumptum calfacit & soluit
Plura nec hic opus est, nec uulgi postulat usus
Ergo etiam hic olerum nomina pauca canam
Hororum Lactuca decus, quia friget & humet
Sæpe leues somnos conciliare solet
Atq; ut corporibus reliqua omnia uincit alendis
Sic uiui succus sanguinis inde uenit.
Cruda est Beta nocet coctam sumpsisse iurabit,
Sumpta frequens stomachum uellicat, atq; secur
Brassica uentris onus bis cocta comestaq; sistet.
Sed semel & modice cocta resoluit idem
Profuit hanc succo conspergere pinguis oliuæ
Lac auget, multum sanguinis esse facit
Ignauum sine honore Blitum, sine uiribus estur,
Hoc solo uentrem quod probe deiciat
Herba salax Eruca. Deæ gratissima Amorum
Sæpe uelim nostras condiat illa dapes.
Illa leui flamma frigentes calfacit artus.
Illa leuat fessi tedia longa thori
Miscueris dictam Satyrorum amoribus herbam
Vrticæq; leui semina trita manu,
Hei mihi ne castas spectatum uade puellas
Ille furor nulla dissimulatur ope,
Hinc nigra quæ gelidis gaudent Nasturcia riuis

B

Offendunt

Offendunt stomachum, sed Venerem stimulant
Raro cibos ineunt cum dulcibus Intiba maluis
Recte utrunq; tamen si libet, esse potes
Frigidus Attriplcum cholerae uim discutit humor
Coctarum, crudis uirus inesse puta.
Nunc age quæ solis ualeant radicibus herbæ
Visibus humanis, commeminisse libet
Commoda multiuoris præbent alimenta colonis
Rustica proiectis eruta Rapa comis
Nam quia naturæ calidæ uim temperat humor
Inflat, alit, Veneris dulcia bella mouet
Longa breues stomachi pellunt fastidia bulbi
Iamq; olim Veneri mortua membra nouant,
Viscosos grauidos humores a pectore ducunt
Corpora bis cocti plus aluisse solent.
Adde garum succumq; oleæ magis omnia præstant
Sed tamen & flatu, torminaq; efficiunt.
Sunt etiam calidi mensis sua munera Dauri
At uicio, cocti non satis, esse solent
Allia si quantas habeant graue olentia uires
Quæris, habe paucis quæ meminisse iuuat.
Hoc hortense genus Græci Scorodona uocant
Hoc ceu Theriacam, rustica turba probat,
Nanq; uenenatis melius illius arcet odor
Pharmaca, serpentes illius arcet odor
Morsu lætifero quem lesit Araneolus Mus
Hoc bibat, hoc etiam dira aconita fugat
Præterea coctum ue cibo crudum ue comestum
Calfactis

Calfacit, & stomachos humiditate leuat
Est tamen ex multis alijs nescire pudendum
Quod nihil hoc Veneri gratius esse solet
Verum oculis stomachoq; nocet si copia sumpti
Multa sit, & sicca conficit ora siti
Vilia mordaces quamuis sint prandia Cepæ
Cruda tamen stomachi dissoluisse queunt
Plura malis coctæ, crudas nocet esse, medentur
Esse tamen noli qui memor esse uoles
Officiunt oculis capitiati segmina Porri
Interiora graui uiscera mole premunt
Hinc uario exurgunt insomniâ plena tumultu
At uenerem, sicut talia cuncta, mouent
Præteriturus eram Raphani bona, qualibus aiunt
Radices inter nomen habere bonas
Ille replet uacuam uentosis flatibus alium
Ante cibos noli sumere, crimen habet
Attamen & laudem, sensus quia reddit acutos
Et sunt ante cibum qui magis esse probent
Fabula narratur sacros ab Apolline Delphos
Omnibus hunc alijs præposuisse cibus
Ex auro ut Raphanum sacrent, pondere Betam
Argenti, plumbum Rapa fuisse ferunt
Si quis amat Tuberes Boletos rodat olentes
Sed nisi percoctis, uirus inesse putet
Nam neq; desipuit qui, qualem Claudius ædit
Boletum, lepido carmine dixit, ædas
Cui pituita placet uel inani frigida succo

Pectora, Fungorum milia multa uoret
Humida frigori bus cognata Cucurbita. paruo
Quod uires faciat pondere corpus alit
Sunt eadem duris Peponibus omnia, preter
Quod lapidem trudent. & Cholera m pariu nt
Hijs minus humectat Cucumis frigetq; sed idem
Est succo, malus est, & male digeritur,
Frumentis quoq; non eadem natura, nec idem
Est sapor, ex illis pauca, sed apta, canam
Nobile uiscosi genus est ne inutile Chondri
Si bene, ceu uilis Putifana, coctus erit
Dulci quisquis amat Alicam confundere Mulso
Ad similem Chondro noueris esse cibum
Haud leuiter Triticum coquitur, sed plurima coctum
Robora, si Panem feceris inde, dabit
Hunc ramen eximium. dabit e Siligine pistor
Mox Simile dores nostra Culina probat
Seruitijs aptas prestabunt fursura coenas
Hijs est per uentrem ianua laxa satis
Hordea desiccant bene fricta, sed humida coctis
Vis erit, exiguum roboris inde datur
Balnea uisurus madidas estate Potentas
Nisitias siccis faucibus, ante uora
Caetera uel nobis incognita sunt, uel eisdem
Viribus, & breuibus uix referenda modis
Semper edat fatuos, Monachorum prandia Pisces
Cui placet lumbis regula Pythagorae
Phlegmatico turbant tenues humore medullas
Sanguinis

Sanguinis inde aliquid quis putet esse boni?
Et tamen hinc quod edam fuerit, ne forte recusem
Esocem tenerum, difficilemq; Lupum,
Nec tantum e Siculo petitur Murena profundoq;
Omne quod est ullis flumina nostra ferunt
Qualescūq; tamen pingues fuge, pingue uenenū est
Omnibus & prauus piscibus humor inest
Caseolos, nisi lactentes, & ab ubere pressos
Ne crebro comedas consuluisse uelim.
Inde putri mordax uesicæ pondus adhæsit
Gutta nec inde boni sanguinis ulla uenit
Vesceris, sed adhuc a matre calentibus Ouis
Optima Gallinæ, Phasiadesq; ferunt
Vtq; magis uires augere trementia possunt
Sic melius stomacho sorpta uenire solent.
Atquæ Tarpei custos Iouis excubat Anser
Quæq; parit, non sunt optima, claudus Anas
Fricta meis nolim contingere plurima cœnis
Ni soluant acri mista falerna Garo
Lacte ferunt Nomadum gentes uixisse ferino
Et mulgere truces sæpe Cynocephalos
Pascitur emulctis horrens niue Sarmata Bubus.
Quosq; uiros propior Parrhæsis urfa uidet.
Hinc sua littorei miserunt dona Suedi.
Hinc fera flauentes Anglia caseolos.
Hinc quam lata patet niuei Germania lactis.
Munera, præcipue Saxonis ora, probat.
Quiq; suis alacres habitant in montibus Hessi,

Et clausi æternis rupibus Heluetij.
Quid Phrysijs referā, quid Vestphala rura, quid oēs
Assuetos placido munere lactis alit
Corpora præcipue cum robore firmet alacq;
Et cito condilcat sanguinis esse loco
Hinc niuei crassiq; æqualiter, optima uirtus
Cætera me breuitas dicere fussa uetat
Præteriturus eram quod præterisse nocebat
In partes siquidem Bacche uocandus eras
Corpore nam quicumq; uoles animoq; ualere
Scire operæ precium est quid queat ille Deus
Omne merum uires in corpora præstat, et auget.
Idq; magis si sit crassius atq; rubens
Dulce nocet stomacho, quamuis alimenta ministret
Consultuit stomacho si quis acerba bibit
At minus hoc nutrit, multo minus alba. Sed omni
Plus suluum uino commoditatis habet
Et siccum calidumq; magis uetus omne recenti est
Difficiles etiam soluere musta solent
Omnia restitunt cognatum uina colorem
Et cito pars melior sanguinis inde uenit
Nam penetrat, parteq; cibum partitur in omnes
Membræq; restituit quæ tenuata iacent
Languentis pellit stomachi fastidia, & auget
Esuriem, reficit quos pituita grauat
Bile per urinas uacuat redditiq; colorem
Exhilaratq; animos roboraq; accumulat
Talía, uina quidem modice data, commoda præstat
Immodice

Immodice, noli sumere, sumpra nocent
Vtq; frequens nocet Ebrietas, sic rara iuuabit
Et sumptum prodest euomuisse merum
Inuitant stomachum raræ bona pocula mensæ
Plus nimio Corpus quotidiana grauant
Ergo nec Abstemiùs nec uiuere semper Asotus
Qui poterit punctum quodlibet ille tulit
Nec mihi Clitorio quisquam de fonte loquatur
Copia dum largum fundat amica merum
Qui docuit crasso Cererem confunderè succo
Hunc Cererem & Bacchum deseruisse pato
Nam Pelusiaci qui laudat pocula Zythi
Illi nec cerebrum nec caput esse potest
Renibus & neruis cerebroq; hic noxiùs humor
Sæpe etiã lepræ semina fœda iacit
Finiturus eram parui congesta libelli
Cum talis dextra uenit ab aure sonus
Nuper inutilibus uates operate Camœnis
Qui sacra nunc Phœbi lucra ferentis adis
Parua, sed exacti superest pars iusta laboris
Adijce præceptis pauca elementa tuis
Respicio, prope constiterat crinitus Apollo
Quattuor excutiens lilia utraq; manu
Ipse quaternarios quosdam superesse canendos
Coniectans, calamo talia scripta dedi
Quattuor ut constant Elementis corpora nostra
Quæ sunt ut memorant, Aer, aqua, ignis, humus
Humores sic inde trahunt, a quolibet unum

Quos tamen in uersu uix cecinisse queas
Terra Melancholicis. Aqua confertur Pituitę,
Aer Sanguineis. Ignea uis Cholerg,
Sicut enim sicca est natura, & frigida terrę
Vis elementaris friget & humet Aquę,
Sicut et humorem calido commiscuit Aer
Siccus ut est Ignis uimq; caloris habet
Sic uis humorum responderet quęlibet uni
Ordine si repetas quo mihi dicta uides
Vena tumet, rubet, & ridet, lasciuir & audet
Cui nimius pleno corpore sanguis inest
Nil sapit, os humet, fastidit, somniat undas
Humida cui nimio Phlegmate membra madent
Tinnit ab aure, sinit, furit, arer, somniar Ignes
Cui nimius Cholerg corpora feruor agit
Anxius & niger est, timet omnia tristia dormit
Mole sua bilis quem nimis aura premit
Hos, Anni, confer humores, quattuor Horis
Signaq; terribilis sepe timenda rore
Æstati Choleram dabimus, tria Signa sequentur
Ignea, nempe Aries, & Leo, & Arcitenens
Autumni nigra bilis erit, tria Signa sequentur
Terrea, Bos uector, candida Virgo, Capre,
Vere tumet sanguis. sed & hunc tria signa sequentur
Aerea, ut Gemini, Libra, puer Phrygius
Phlegma equabit hyēs, per aquatica signa notandum,
Hęc sunt Cancer iners, trux Nepa, Pisciculi
Nunc age limitibus conclusum quattuor orbem
Aspice, & etatum quamlibet inde nota

Sanguine sol oriens Pueriles uendicat annos.
Meridies Choleram læta iuuenta tibi,
Phlegmatis Occalus plenam facit esse Senectam,
Bile nigra Boreæ sed plaga Decreptos
Ver uelut infantes natiuo germine pascit.
Quos placido spectans sydere Phœbusamat,
Ætatem iuuenum notat æstas. Martis in illa
Exultant uires, & furor arma mouet,
Muros Autumnæ senes. Quos frigida Luna
Instabili uarios lumine semper agit.
Decreptos Hyemis natura æquabit inertes.
Quos uorat immitti falcifer ore Senex
Plura quidem potui, sed me ceu litore abactum
Dum sequor immensi terruit unda freti,
Hæc quoq; quam metuo ne me iuueniliter ausum
Plus nimio uiuis inuida fama ferat
Sed tibi Sturtiadum clarissima fama Georgi
Omni parendum conditione fuit,
Nam quia iusta tuo poteras mandare Poetæ
Te duce, quæ potuit pondere ferre, tulit
Restat ut ipse suo sicut te munere Apollo
Imbuit, & Medicas iussit habere manus
Sic mea quo possis informes pectora cultu
Et Medicas iubeas me quoq; habere manus
Tunc tibi maiores maioris Carminis haustus
Tunc dabimus meritis præmia digna tuis
Vive Decus nostrum, Medicus te seruet Apollo,
Sæpius ut relegas Carmina nostra. Vale.

Medicinæ Encomion ex Erasmo, per Eobanū Hessū
uersu redditū, ad Martinū Hunū.

VNice nostrarum Comes & fidissime rerum
Hunc, sodalitij gloria prima mei
Vt nuper nomen Medicorum in uerba dedisti

Et nouus hæc Phœbi miles in arma uenis
Sic petis, ut Medicę scribam tibi nomina laudis
Quis sit diuinę quantus & artis honor
Obsequor, idq; uolens animo tam iusta petenti
Queq; bonus nemo non tribuisse uolet
Idq; ego dum facio, tibi dum promissa feruntur

Causa breuis debet Carminis esse mei
Si qua datis hominum debetur munere rebus
Gloria, Dñs potior talis habenda fuit
Maxima Dñs siquidem causę mirata, uetustas
Artibus humanis munera parua dedit
Non quia siccilibus dignum sit credere Diuis
Aut nō omne quod est muneris esse Dei
Sed quia sic præcium rebus fecisse uolebāt
Maior ut eximijs artibus esse honor
Sic leges, sic iustitiam, sic iura fidemq;
Munera Diuorum maximus orbis habet
Vt taceam reliquas humanis usibus arteis

Concessas, cœlo sic Medicina data est
Namq; malis certa morbis ratione mederi

Vix hominum credi posse uidetur opus
Sepe ope presenti fugientem sistere uitam
Diuinę partem conditionis habet
Plus satis hoc laudata, quod ipso munere laudis
Non eget, & proprio est nomine clara satis.

*Medicina deorum
dominū est.*

Namq; nec utilius quicquam, nec cuius egerent
Plus ope, mortales iussit habere Deus
Multa quidem fateor nostræ data commoda uitæ
Fortunæ imprimis liberioris opes
Sed nisi tu ualeas animoq; & corpore confles
Horum quicquid erit nullius usus erit
Vt ualeas Medicina docet, quo munere maius
Largiri Regum nullius arca potest.
Atq; ut diuina res maiestate uerenda est
Laudari humano non satis ore potest.
Quod quia non potuit fieri sermone pedestri
Forſitan in uersu gratia maior erit
Nunc age, uolue animo, circumfer in omnia mentē,
Naturæ uariās emeditare uices.
Quam sit in humanis discors uariatio membrīs
Non eisdem semper, sed nec ubiq; sibi,
Namq; tot ætatum discrimina corpora mutant,
Dissimiles sexus dissimilesq; situs,
Illos ira premit, iuuat hos clementia cœli,
Hos studia euertunt, hijs meliora fauent,
Tot genera ut taceam uitæ, quibus omnibus una
Est opus ut medica constituatur ope.
Quis queat herbarum tot milia dicere, plus quam
Nomina morborum nota trecenta ferunt.
Inde quot emanent nulli puto dicere promptum est.
Tot genera ingenio rimari atq; arte magistra
Vix erit humanæ conditionis opus.

Est aliquid mensum certis rationibus orbem
Et uelut artificii composuisse manu
Maior ab ingenio Medici labor, omnia præstat
Naturæ occultum cui nihil esse potest
Multa scholæ possunt rerum decreta Sophorum
Dicere, sed sola garrulitate ualent.
Rebus agit Medicus, uerbis res applicat, et quod
Tantum uerbo aliquis disputat, ille facit,
Ille manus audax naturæ uiribus insert
Cogit & hanc cursus uertere sæpe suos,
Ille uelut terræ sibiis excludit apertis,
Quicquid & hæc extra, quicquid & intus habet
Omnia quis referat? quot sunt data nomina rebus
Artibus hic credi cor ualuisse potest
Iam si non pudor est, si fas est uera fateri
Ars immortalis est proxima nostra Deo
Sicut enim Deus est uitam qui donat & aufert
Ablatamq; potest reddere, quando libet,
Sic Medicina datam si non infida tuetur.
Quis neget humani muneris esse nihil
Prisca suos sileant uanos mendacia Diuos
Magna quibus tribuunt, sed caritura fide
Tyndarida in lucem reuocatam, Epidaurius anguis
lacet. Prusiacus funera uicta senex
Quæ licet a uero procul absint mira uideri
Posset ut ars, licuit transiisse fidem
At non est eadem seruire & reddere uitam
Gloria, & hæc propria est numinis, illa hominis
Quid

Aesculapius
us.
Otyndaris
ph. 29. 1.
Asclepiades
ph. 4. 7. 137

Quid tamen hoc refert si qui moriturus obibat
Obrinuit medica ne moreretur ope
Respirasse liquet supremo a funere multos
Fatalem casu nec subisse rogam
Quod paucis casus, dedit hoc ars prouida multis
Mirari hanc poteras, ille sine arte fuit
Vt tamen hanc, cœlo debemus & omnia, sic nos
Omnibus hoc, paucis quod dedit, illa, damus
Nam neq; diuinum uulgauit in omnia munus
Et uoluit cunctis esse salutis opem
Aspice morborum quot sunt exempla, quibusdam
Exicium presens ni medearis inest
Quale quod elisis dissoluit corpora neruis
Quale quod obstructis preuocat arterijs
Qualia multa ferunt mutantes tempora casus
Qualia multa solent corpora nostra pati
Omnibus auxilium medicus tulit, omnibus idem
Est opifex ipso non renuente Deo
Qui quia naturę docuit cognoscere uires
Quod docet, hoc uti nos uoluisse liquet
Quis neget ante diem multos perisse supremum
Quod medica tangi non potuere manu
Milia quot Stygias innarunt ante paludes
Quam decuit, medicæ quod nihil artis erat
Milia quod degunt hodie uitalibus auris
Quę tantum nasci contigit huius ope
Nam quia nascendi discrimina mille fuerunt
Mille modis hæc ars auxiliata fuit

Quæ

Quæ modo nascentes, & ab ipso limine uitæ
Excipit, & certa uiuere lege docet
Quod si est esse Deum plures iuuisse, uel hoc est
In Medico uerum, uel ratione caret
Non modo namq; iuuat uerum quoq; seruat, et uno
Elogium duplicis nomine laudis habet
Iam taceo reliquas, quarum nec semper egemus
Nec doctos omneis artibus esse iuuat
Huius ubiq; opus est opera, seu corporis ægri
Siue animi uitium contigit, illa leuat
Sicut enim quosdam uulgant contagia morbos
In sibi uicinis corpora iuncta locis
Sic animo quodcunq; graue est, in corpus abundat
Rursus & hoc animum perdere sepe solet
Arte sua, sed ubi Medicus componit utrumq;
Prestat ut hoc ualeat, langueat ille minus
Finge relegatos omnes uel ad ultima morbos
Limina terrarum, finge dolere nihil
Qua talem ratione statum defendere possis
Non uideo, Medicus nî tibi monstret opem
Ille docet qui quemq; cibi releuent ue premant ue
Conuictus legem totius ille docet
Res grauis est, & ut est, sic omnibus esse uidetur
Extremo reptans curua senecta gradu
Hęc ut fera magis, magis ut iucundior adsit
Si queris, Medici prouida cura dabit
Desint esse senex uetulusq; repubuit Eson
Causa Iuuentutis Colchidos herba fuit

Perpetuo

Eson.
Medea.

Phaon.

Veneris.

Perpetuo iuuenem fama est uixisse Phaona
Vinctum pixidibus Diua Cytheri tuis
Et ne uana morer fugientis gaudia formæ
Soliis et curam corporis esse uelim
Sunt etenim qui sacra colunt, qui mystica tractant,
Qui iubeant animos excolere, inde nihil
Quorum ut parte aliqua tam friuola dicta reuellam
Quid ferat ars animis nostra, uidere liber
Principio quis tam uiciorum est impiger hostis
Quam Medicus? quis tam sobrietatis amans
Plus quoque tristitiæ nemo moderatur, & iræ
Nemo magis, Veneri temperat, atque gulæ
Ille docet morbos animi compescere primum.
Si uolet ut ueram sentiat æger opem
Is tibi seu uictus, seu rerum lege medetur
Languida nunc atra pectorabile leuat
Nunc cordis reficit uires, fulciatque cerebrum
Spiritus, lapsus corrigit ingenij
Si qua iacent memori uelut instrumenta reponit
Naturam ad sese corporis illa trahunt
Quæ dum cuncta facit, dum præstat singula, nūquid
Parte hominem totum seruat utraq; sui?
Lethargus. Nam quos mole grauat somni Lethargus iniqua
Phrenesis. Quos animo captos dira Phrenesis habet
Quos Maniæ uicium premit, aut Lymphaticus error
Quosue malum sydus reddidit attonitos
Hos qui restituit, num restituisse uiderur
Quantus homo est animo, corpore quantus hō est
A uicijs

A uicijs animum qui liberat ille medetur
Vix uni, medicans corpus, utrumq; facit
Frustra erit ille animæ medicus, qui lucis egentem
Nactus ad oppressum frivola uerba ferat,
Sæpius at medicus poterit reuocata labantem
Vt sic curari qui queat inde, animum
Corporis atq; animi siquidem natura cohæret.
Semper & alterius postulat alter opem.
Hic tamen ex illo pendet magis, omnis ab illo
Naturę quandam traustulit ille notam.
Qui uolet ergo animo bene constanterq; ualere
Si facit, ut ualeat corpore, firmus erit
Quod quia nemo alia nisi præstitit arte medendi.
Hęc ista potior laus memoranda fuit.
Vox diuina suum medicis decernit honorem
Præcipit & iusta religione coli.
I nunc sanctarum spaciola uolumina legum
I ueteres iacta nomina tanta Sophos.
Omnia sunt hominum paulatim Inuenta per artes
Vt creat hanc artem, sic docet ipse Deus
Nam nisi mentitur Medicina ē omnis ab illo.
Non probat hoc uno pagina sancta loco.
Omnia deberi qui nos genuere fatemur
Quod uitam nobis hii tribuere semel.
Plura tamen Medicis, excepto numine Diuum.
Quod uitam seruant sæpius ancipitem.
Ense minax nostris ceruicibus imminet hostis
Quem qui propellunt dicimus esse pios

Eccl. 38.

Leges.

C

Pro

Pro uita Medicus tot uitæ pugnât in hostes
Ingratus meritis talibus esse queas
Æquali Diuum reges ueneramur honore
Quod uitæ dominos credimus atq; necis
Hostamen haud aliter nosse, quam quatenus illam
Esse sinunt uitæ, iura tenerâ uides
Adde quod haud aliam quam corporis illa potestas
Ars dabit hæc uitam corporis atq; ani mi.
Iam prope rapturi subeuntem limina Ditis
Ad uitam domita morte redire iubet
Sepe utriusq; hominis uitam sic reddit utramq;
Alterius terris, alterius superis.
Officium est reliquis si quid fuit utile rebus.
Spectari pietas hic mihi sola potest.
Adde quod eximium quicquid deus obtulit ulli
Ut maneat, Medici cura fidelis agit
Tot præclaræ animi, naturæ munera, dotes
Casibus expositos mille uidere licet.
Memoria Vis memor, ingenium, uirtus, concordia mentis,
Sæpe fluunt Medico non adhibente manum.
Morborum siquidem uis obruit, ut freta uentis
Concita fluctu agas sæpe tulere rate.
Non secus ac radijs cæcas sol aureus umbras.
Morborum Medicus dispulit omne genus.
Corpus ut hoc mortale sit, immortale quis optet?
Ars tamen hoc quadam præstitit ista tenus,
Namq; alacrem seros uitam seruasse sub annos.
Quædam etiam uitæ forma perenniserat

Rhetoras

Rhetoras exemplis fuerat par grandibus uti.

Nos color infanti noster in ore decet.

Iure igitur priscis ars laudatissima tæclis.

Nondum corruptis moribus ista fuit

Tum fuit in precio, tum præmia digna ferebat,

Tum sacra, tum magnis regibus apta fuit.

Legiferum fecisse cibis discrimina Mosen.

Quis medica factum sub ratione neget?

Orpheæ quis nescit medicas errasse per herbas.

Argutaq; illis accinuisse lyra?

Fons sacer, ora rigans uatum, Diuinus Homerus.

Hei quantis medicos laudibus ille canit.

Quantus in herbarum memoradis uiribus idem est

Quanto illud sacrum condidit ore Moly?

Quod non arte sua superare uenefica Circæ.

Non Ithacum possit detinuisse suum.

Dona uoluptifici plus quam diuina Nepenthes

Qualia sint, illo nemo canente, rogat.

Pæona Phylliriden magnum, Phœbiq; nepotes

Heroa quoties tollit ad astra tuba.

Ille uirum multis medicum quoq; prætulit unum.

Omnibus instructum posse latere nihil.

Plurima Pythagoras inter quæ scripta reliquit

Plurima, quas uires quælibet herba ferat.

Nimirum exosus carnes, iam cautus in herbis

Si fuit, hoc factum quo tueatur habet

Quis uel Aristotelem nescit magnum ue Platona

Præclare medicæ consuluisse rei?

C 2 Chrysippum

Mosen.

Orpheus.

Homerus.

Moly.

Circæ.

Ithacus.

Nepenthes.

Pæon.

Chiron.

Pythagoras.

Pythagoras.

Pythagoras.

Pythagoras.

Pythagoras.

Aristoteles.

Plato.

*Chrysostomus
theophrastus*

Crylippum taceo, Theophrasti scripta leguntur.

Ingens Romanos est numerare labor.

*Myzida
les.*

Mythridatem res nulla magis, neq; regna, nec ingens

Gloria linguarum, quam medicina tulit.

Cuius ab ingenio quam nobile Pharmakon extet

Sæpe minus caute sumpta uenena probant.

Quos Arabas? quos Chaldeos? quos dicere Persas?

Nomina si libeat barbara multa, queam?

Christus

Si libet exemplis uti melioribus, Ipsum

Aspice, qui medicum se docet esse, Deum

Illinit hic oculis commissum puluere sputum.

Hic oleo & uino uulnera fœda leuat.

Diuersum ille suis abituris iussit in orbem

Hospitibus medicas addere sæpe manus

Paulinus

Dum uinum iuueni Paulus præscribit amato.

9. Thimotheus

Parte aliqua Medicus nunquid & ipse fuit?

Raphael

Luminibus captum, dum liberat arte medendi

Angelus inuenit quod modo nomen habet

O studium cœlestis, datam diuinitus artem

Diuinæ illæ animæ nomina cuius amant,

Iudicia heu peruersa hominum nescire pudendum

Creditur infausti uilia damna lucri

Scire pudet qua nam possit ratione tueri

Lucrum, quo maius fata dedere nihil.

Quod si fortis erit, si uerus habetur amicus.

Fortunam focius qui per utramq; manet

Nemo magis fidus Medico, qui tempore duro

Ipse quoq; ut ualeas, multa pericla subis.

Cum

Cum fugiunt agnati omnes, hic solus adhæret.

Quamq; alij nequeunt, monstrat, & addit opem.

Heu nimis ingratos opera qui talis amici

Seruati, oderunt pro pudore artificem

Nam quia desperant sat præmia digna rependi

Posse uiri uultus sustinuisse graue est

Si quis ab utilibus precia æstimet, hæc quoq; rerum *Medicinae præm.*

Inferior nulli est quæstibus atq; lucro.

Quamquam maior erat, quam qui rationibus ullis

Huius diuinæ debeat artis honor.

Pauca tamen referam, nec enim fuit ulla per omnes

Cogendis subito fructibus uberior

Præmia si referam, quibus illam pendere Reges

Sint soliti, nullam dicat habere fidem

Quem tu donaris centum Ptholomæe talentis

Antiochum patrem consule, certus eris

Pluris Alexander Critobulum fecit, & auxit

Diuitijs, quales dicere Musa fugit

Portentosa quidem res est, sed uera relatu

Roma quibus medicos quæstibus extulerit

Quinquaginta super Sestertia pone ducentis

Annua, quæ medicis prodiga Roma dedit.

At bene si numeres sexcenta hæc milia nummum

Plurq; ferunt æris quod uehit unda Tagi.

Quid tamen hæc prisca iuuat extraxisse latebris

Præsentem faciunt tempora nostra fidem.

Nā quot in hoc numero Cræsiq; Mydæq; coactis

Diuitijs, audent regibus esse pares.

C ; Vitquæ

Vt quæ ferunt aliæ flores sine fructibus artes.
Sic hæc largiflua præstat utrumq; manu.
Poeta. Frigebunt steriles Musæ, sine nomine Rhetor
Rhetor. Frustra pro sola laude disertus erit
Musæus. Musicus ut cantu superet Syrenas egebit
Mathesis. Ingeniosa licet nuda Mathesis erit.
Hæc & plura aliquo nili sint insignia cultu.
Jannes. Vigentem poterunt uix pepulisse famem.
Ipsa suos ægre ditabunt iura profectos
Juvénalis. Ni fuerint summis artibus honore pares.
Sacerdotes. Adde quod e sacris raro gravis arca paratur
Vivere nam recte nemo libenter emit
Sola suos docti sint quomodocunq; tuerur.
Extulit in famam, quos medicina semel.
Illa breui magnos explorat tempore quæstus.
Et solo immensas nomine constat opes.
Quinetiam terris non omnes omnibus artes
In precio lucri fertilis instar habent
Sarinaticis rhetor fugiet derisus ab oris
Cognitio est legum limite clausa breui.
Homerus. Ipse lux redeat patriæ diuinus Homerus
Ipsam se superet carmine, pauper erit.
Heu æuum insipiens, heu barbara sæcula, scelix
Cui tales nasci contigit ante dies.
Non tamen ista queri fuit hic opus, omnibus artes
Cum pereant aliæ genibus, una manet,
Vna ubicunq; satis præstat medicina lucelli.
Terrarum quamuis ad Garamantas eas,

I. pete

Medicina ubiq; exponitur.

I pete climatibus contraria climata nostris.

I pete cœliuagi solis utrumq; larem.

Inuenies quo mox diuescas fœnore uitam.

Nam petit & medica gens eget omnis ope.

1. Hoc quoq; sunt ipsum qui dicant esse pudendum

Immodicos quæstus quod Medicina ferat

Verum sed meritis benefacta rependere nullis

Hoc opus ingratis, & iusta negantis erat

Hanc Cato damnauit nimium Romanus, at ipsum *9to. ph. h. 29. 1.*

Conueniens duris moribus illud erat.

Sunt quoq; qui medicos impune occidere clamant

Quod poterant uirtus non uoluisse fuit

1. Iam miserum est medici prescriptis uiuere, ut aiunt.

O uocem, furias quæ decuisse queat.

Scilicet enerues heberari profuit artus

Mille uoluptatum desidiaq; modis

Sed quid opus tales uerbis conuellere causas.

Quæ sine iudicio pondus habente cadunt.

Namq; graues arti pœnas hîj sæpe dederunt

Cui tantum probris impetiere decus.

Quod si sunt aliqui, sicut sunt multi malorum

Milia, qui tantum nomine sunt Medici

Ecquid iniquius est hominum quam moribus arte

Arguere, & laudem criminis esse loco.

1. Nulla est relligio, tam sancta professio nulla est,

Que nullos habeat, sustineatq; malos

Quis dabit ut qualem uotis optare solemus

Contingat princeps hic & ubiq; bonus

Ergo ne maiestas damnanda est nominis huius
Si sit paucarum crimine facta nocens?
Omnibus haud noceat quosdam peccasse fateri
Peccarunt homines. Ars sine fraude fuit.
Quis non & medicum Musis & Apolline dignum
Et plenum numeris omnibus esse uolet?
Quem si forte neget nostræ fortuna salutis
Huc tamen eniti, possit ut esse, decet.
Et poterat tantum uideatur polle, nec huius
Molis, iners ratio, pondere uicta cadat.
Et multi potuere, & ab huius nomine laudis
Condecorant nostros milia multa dies
Sed quis erit modus, & quem finem nostra uidebunt
Carmina, sique sunt scribere plura uelim?
Et portum uideo, & longum mare restat eundum.
Lansmedi Sed quia præstiterat littora prima petam.
inat. Si placida antiquis accessit gratia rebus.
Hac nihil antiquum nouimus arte magis.
Si bonus inuenis præcium dedit artibus author
Artifices fama est hanc reperisse deos.
Si uenit grauitas ab honoribus ulla peractis
Diuinis meruit laudibus illa coli.
Si sunt in præcio quæ magnis digna uidentur
Semper apud reges maxima uisa fuit.
Si quod difficile est pulchrū quoque, pulchrius hac est
Cum sit & hac usu grandius arte nihil.
Si spectare libet quid possit, quanta facultas,
Hæc fugientem animam sola tenere potest.

Si quid

Si quid inest rebus quiddam, quod sæpe necesse est

Nulla sub hanc tantum gloria laudis habet

Si uirtus spectanda, quid est uel honestius usquam

Quam seruare hominem qui periturus erat

Si quis ab utilibus uenit fauor omnibus huius

Vt fuit & maior gratior usus erat.

Ex animo talem ergo animum tibi gratulor Hunc

Tam bona qui potuit, deligere ista sibi.

Perge modo, & toris incumbere uiribus aude.

Vnde nouus studijs iam tibi surgit honor.

Vnde tibi faciles texunt noua ferta Napeæ.

Ista quidem uario germine floret humus.

Hoc iter ad Musas, ego te comitabor euntem,

Hæc quoq; si nescis, proxima ad astra uia est,

Hæc tibi disparibus cecini dictata camœnis.

Dum subita Medicus ludit Apollo cheli.

Quæ quantum nobis, tantum debebis Erasmo.

Qui prior omnibus hæc, sed sine lege dedit.

Hos prius eximæ culto succidimus horto

Parie bona, quæ nunc pauca, sed apta uides

Addidimus quoq; ceu nostro de flore corollas,

Quarum lecturos non puduisse queat.

Er ne cassa modo passim, & sine lege iacerent

Legimus, & numeros iussimus esse Vale.

T E Λ O Σ

C s

Chorus Nobilium Medicorum in

Musæo Sturtiano.

Apollo.

Arua Ceres uinea coli monstrauit Iacchus.

Mercurius Cytharam, Lemnius arma dedit.

Multa alij Diuum, medicina inuentio nostra est.

Omnibus hæc maius gloria nomen habet.

Idem.

Tæla trifulca Iouem, Cererem seges, Ebria Bacchum

Vina, Deos inter nos medicina locat.

Illi sæpe nocent, quas inuenere per artes

Quam sæpe illæ adimunt, ars mea reddit opem.

Æsculapius.

Quas pater inuenit per me dedit omnibus artes.

Creditus hinc uiuo corpore Numen eram.

Abstulit iratus uitam mihi Iuppiter illam.

Quam reddi toties, non tulit arte mea.

Podalirius.

Sæpe meas sensit uires Argiua iuuentus.

Fluminis ad ripas, inclyte Xante tui

Ex patre me Phœbo, fecit fortuna nepotem.

Nec te mei Diua Nympha Coronipudet.

Machaon.

Me quoq; qua fratrem Podalirion arte medentem

Vidit ad Idæos Græcia tota lares.

Vera loquor, nec me tacuit diuinus Homerus

Curasse artifice uulnera multa manu.

Chiron.

CHIRON.

Herbarum vires magnum cognoscere Achillem
Et blanda docui concinuisse lyra.
Debet & ipse suas nobis Epidaurius artes
Cui sedem Lacij Tybridis unda dedit.

HIPPOCRATES.

Primus ego obscura Medicinam nocte sepultam
In lucem ueris artibus adserui.
Nec mihi cuncta parem uiderunt arte medendi
Sæcula, quæq; manent, quæq; fuere prius.

GALENVS

Dempseris Hippocratem. Medicor; primus habebor
Debeo multa illi, debet & ille mihi,
Nam quæ nota parum reliquis dedit, omnia feci
Mille libris claro lucidiora die.

IDEM

Hippocraten magnum breuis Insula, me dedit ingēs
Terra Asie, plus nos scripsimus, ille minus,
Ille elementa dedit, nos inde extruximus arcem
Quam seruat Medici præsul Apollo chori.

ASCLEPIADES. *pruissians. ph. h. r.*

Rhetor eram, sed me locupletem ex paupere fecit *ca. 37.*
Curandi ratio corpora, more nouo
Extinctam posito reuocaui a funere uitam.
Et fortuna meo nomine uicta dolet.

ERASISTRATVS.

Tabuit illi cito Stratonicis amore nouerçę
Antiochus, tacito certus in igne mori

Arte

Arte mea inueni deprehensō gratia patris
Obtulit uxorem quæ modo mater erat.

EROPHILVS.

Primus uenarum docui cognoscere motus.

Quoslibet ætatis pro ratione suæ

Nostra feseilisset, nec quemquam Musica, si non

Plus nimio uisum grande fuisset opus.

CRITOBVLVS.

Fama clarus eram Macedum sub rege Philippo.

Artis opem fidæ cui mea dextra tulit.

Namq; oculum dubia percusso forte sagitta

Absq; nota, formam luminis adserui.

PHILIPPVS.

Tristis Alexandro suspectum littera fecit

Ne biberet, nostra pocula mista manu

Ebibit ille prius, tum scriptum porrigit ultro

Tanta me dignum credidit esse fide.

DIOSCORIDES.

Tempore quo Pharijs Anthonius ignibus arsit

Prælatas medica pluribus arte fui.

Debet adhuc nostris rerum natura libellis

Quod cum tot, pauci non potuere mori

PAVLVS ÆGINETA

Nos lege qui magni cupis aurea scripta Galeni

Tramite difficili non remorante sequi

Illius æquarunt immensa uolumina uires

Omnia, sed cursu nos breuiore damus.

PLINIUS.

Quicquid

Quicquid in arcanis naturæ sensibus unquam
Aut fuit, aut nunc est, aut erit, omne meum est
Talem se nostro debet medicina labori
Qualis naturæ prodit ab uberibus

Cornelius Celsus

Distantes medici quandoq; & Apollinis artes
Musas, romano iussimus ore loqui
Nec minus est nobis per pauca uolumina famæ
Quam quos nulla satis Bibliotheca capit

Antonius Musa

Maximus imperio coluit me Cæsar amicum
Ex medicis igitur primus habendus eram
Ne fierem nocuit musæ mihi, musa Maronis
Quem colimus Diuo charior ille fuit

Chorus Musarum

Clio 1

Sacri prima chori musarum præuia Clio
Addo suam rebus temporibusq; fidem

Euterpe 2

Me chorus Euteren, quia sim iucunda, uocant
Et mea plus aliis fistula dulce canit

Thalia 3

Quod me ceu tiridi spaciantem cernis in horto
Floribus æternis apra Thalia fui

Melpomene 4

Melpomene reliquas supero dulcedine uocis
Sunt qui me Tragicis moribus esse putent.

Terpsichore quinta.

Terpsichore cytharam pulso, ducoq; choreas
Hinc me Syrenas progenuisse ferunt.

Erato Sexta.

Quamuis casta Erato castis aspiro poetis
In sua uota tamen me uocat omnis amans

Polyhymnia Septima.

Aucupor innumeris Polyhymnia cantibus aures
Æternumq; canunt organa nostra melos

Vrania Octaua

Vranie cœleste genus cœlestia canto
Esse deos facio qui mea regna colunt.

Calliope Nona.

Vox bona. Calliope. Musarum maxima, dicor
Singula sunt alijs, omnia tota mihi

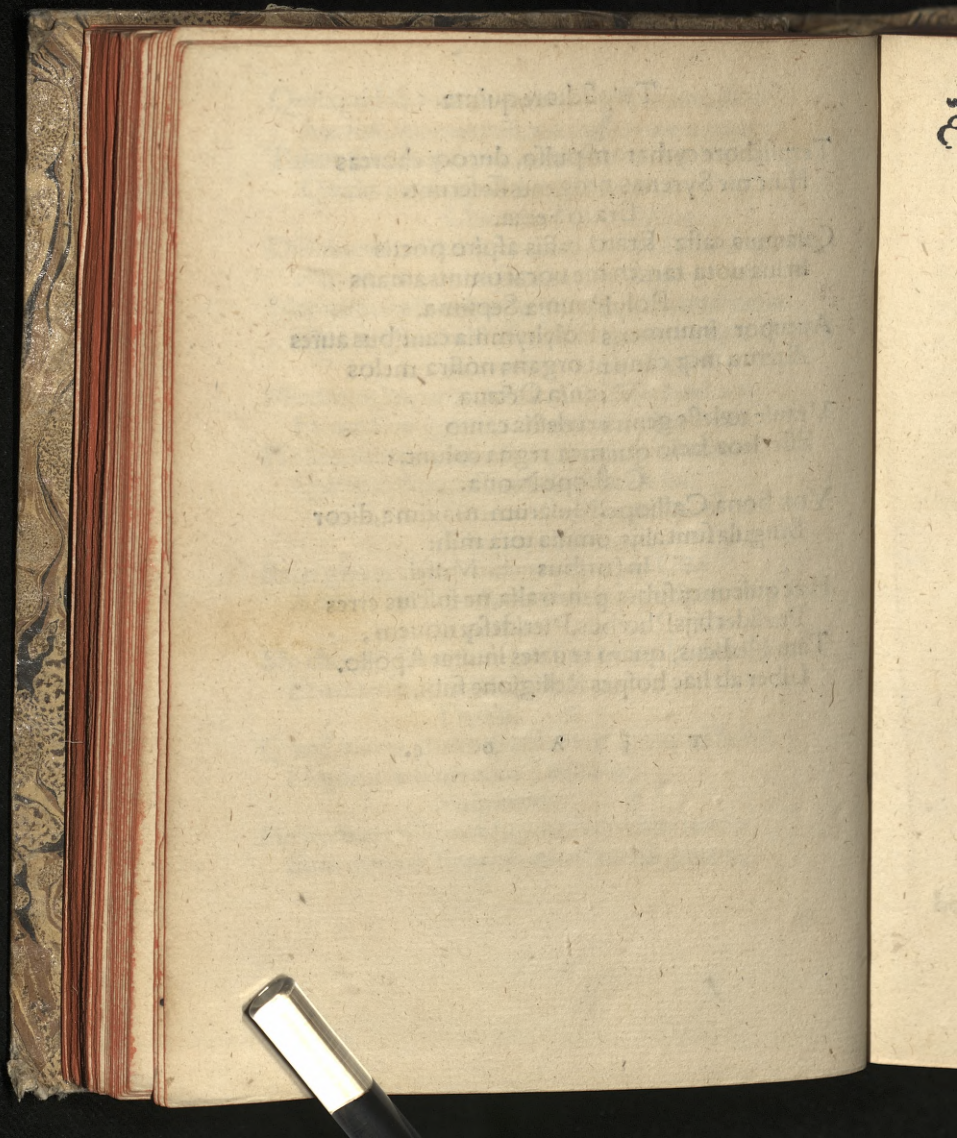
In foribus Musæ.

Hæc quicumq; subis penetralia, ne inscius erres
Præsidet hijs Phœbus, Pieridesq; nouem,

Tam Medicus, quam te uates inuitat Apollo.

Liber ab hac hospes Religione subi.

τ ε λ ο ς

COENA BA

PTISTAE FIERAE DE HERBAS

RVM VIRTVTIBVS ET EA

MEDICAE ARTIS PAR

te, quæ in Victus ras
tione consistit.

D

RAPHAELI REARIO. BAP
TISTÆ Fieræ Mantuani Cœna

SI cui delicias iocosq; nostros
Fas sit sepositis dicare curis,
Sæui dum fugiant leonis ignes
Qualescumq; habeas uelim Raphael.
Tu solus medicos meos labores
Nutris, tu miseræ rati secundo
Aspiras, pelago furente portu,
Duro tempore nec sinis perire
Vnus Iuppiter, unicuscq; Apollo es
Nobis, seria sint tua & iocosa.

AD LIBRVM NE EXEAT

liuore & perfidia Medicorum.
Liuioris rabidos liber notasti
Latratus, medice malasq; mentes
Turbæ, & perfidiam æmulantis artis,
Vulgi credulitas inanioris
Iam deprensa tibi est, & ociosi
Rumoris solidæ & sacræ inuidentiæ
Virtuti, assidui grauesq; morsus,
Festinate nimis, tamen tabernas
Odisti patrias, laresq; nostros
Audentiq; paras iter uolatu.
Audere hoc nocuum est, liber, morare,
Dum multis nimium miselle credis.
Maiestate sacri chori superbus

Quod

Quod Phœbi auspicijs, ope & medela
Pascamur nimium putas, sed amplum est,
Ieiunus poteris subinde nosse.
Contentus medico, & satur quiesce
Nostro nomine quid lacer famescens,
Neglectusq; feret miser poeta?
Certe nomen habet, sed ignis, ara,
Huic nec uictima nec dapes poetæ,
Et totis querulus sitit diebus,
Diuinæ hoc meritum est, honosq; menti
Ingrata, impia secula, & prophana?
Viuamus medici, liber morare.
Quod uersus coeant tui & medelæ,
Quod Phœbum medicus, sacerq; uates
Auctorem celebrent, piumq; patrem,
Iunctis laudibus, educata turba,
Non nouit rabidus furor maligne
Plebis, pessimus improbusq; liuor
Cultis perniciēs, malumq; uirus
Et mors ingenijs. Liber morare
Obdurat, monitus precesq; nostræ
Nil profunt, celer exit hinc, in æquo
Delumbiq; pede, exeat secundis
Ausis, Aonidum fauente cœtu.
Sit laus summa tibi superne Phœbe,
Mordebit tenuem meum Libellum,
Rumor perfidus, hic tamen superstes
Viuet, posteritas meis Medelis

Arridens Medico tuoq; uati
Optabit reduces dies negatos,
Infœlix morere & perito Liuor.

PRIMA COM

MENDATIO AB IPSIS Elementis.
ELEMENTA.

Arida Terra, gelu torpet, calet huius
midus aer.

Si gelida est, deceat, si minus huius
met Aqua.

Torrida ab igne, minus sunt cæteris
ra sicca, ministrant

Omnibus hæc uarias non sine Sole uices.

Dñ, bene sit uobis, semper mutata nouantur

Vt perimant formas dentq; elementa nouas.

Ficus. *σύνος*

Ignem tepet modico, primoq; est tempore Ficus

Mollior, urenti mox sicut igne magis.

Candida purpureis nigrisq; est gratior, omni

Pinguior hæc fructu est, uberiussq; fouet.

Si noua sit, nocua est stomacho, & descensibus apta

Effluet, ardenti hi sociata nuci est.

At siccata aperit, sordescq; potentius effert,

Nec

Nec minus ista mali sanguinis esse solet.
Frigida membra calent Ficu, præcordia lenit
Et caput, hanc primam mensa liberq; ferant.

Mala.

Plurima sunt minimiq; madentia mala caloris.
Dulcia, sed stomacho commodiora meo.
Corda iuuant flammis agitata, at noxia uentri
Turgebunt, neruis & nocuisse uolent.
His caueas, mala sunt, dira; q; mouentia febres,
Forma placet, nitidi corticis, esca nocet.

Persica.

Rore sumus pluuio mox putrescentia, uentri
Fida calescenti, si modo prima damur.
Mollia laxamus uentres, siccata tenemus,
Nos timuit Persis, sed tibi grata sumus.

Poma Armeniaca.

Poma eadem dices quæ Persica, si tamen amplum.
His corpus, nobis aurea forma datur.

Pruna. κοκκιμηλέα

Pruna licet uario decorata colore nitescant.
Frigent, & pluri crassa liquore fluunt.
Soluunt, corda fouent ardentia prima reposcunt
Prandia, sunt Syrii nobiliora soli.

Pyra.

Brumalis sitibunda cibi, durantia uentrem
Sunt pyra, uentosum non edat illa latus,
Cor tamen hæc colat, & fungi cui cura maligni.
Nec pipere & mulso melleue cocta nocent.

D 3 Cerasa, \

Cerasa

Iam dedit e ponto nobis tria poma Lucullus
Vix tepida & cursus dulcia, sunt subiti.
Dulacida ignito sirtiunt apuissima uentri,
Condit adusta uorax Acria sole coquus
His aluus fluida arcetur, famis improbus ardor
Crescit adempta sitis, quam gula docta coquo?

Cydonia

Sicca leuis brumæ q̃ poma Cydonia melle
Cocta iuuent stomachum, mensa secunda rogat
Frenant uina, uiment, fluxus remorata, lacertis
Sunt nocua, & nimio cursibus apta cibo

Oliua

Torescens olea exacuit, sed auara palatum
Vix alet, arentem mollior aluus amar
Igne leui (nisi salsa) tepens, imitata Smaragdos
Fœniculo atq; acido rore refecta sapit.

Sorba Arbura Mespila.

Arbuta, Sorba, tenent fluidos et Mespila uentres;
Paruo siccescunt hæc tria poma gelu.
Hæc fugias nitido dum cortice poma rubescunt
Vix simul eueniunt, et decor, et bonitas.

Auellana

Primus Abellinam Campano a nomine cultor
Dixerat, aridula est, sed minus illa tepet.
Inuisa est capiti, et stomacho, tardissima lapsu
Intumet, umbrosis nascitur in corylis.

Amygdala.

αμυγδαλή

Feruet

Feruet & emollescit dulcis amygdala, Amara est

Asperior, mentas nesciat ista tuas

Iliacum dulcis, tabemq; a pectore delet.

Quam bene distat alit dulcis, amara ncar.

Nux

Mille nuces poteras dixisse, sed unica iuglans

Nux dicta est, linguæ iam nocitura tuæ

Siccior arefcit, stomachum & caput improba uexat

Mirum, si nocuæ sit bene iuncta uixæ.

Pistaceum πιστάκιον

Ignem nuces superat, renes iuuat, & iecur humens

Pistaceum, hoc stomachi Cœna senilis amat.

Pinea

Ebullit nimiumq; siccit, pulmonibus imis

Debita uix coquitur Pineæ. sed bene alit.

Intestina fouet, neruis rigidoq; lapillo

Subuenit, & Veneri grata, fugit Cybelen.

Castanea

Quæ tibi grata licet posito mollescat echinno

Sicca est, & nimio Castanea igne caler.

In caput & uentres inflata asperrima sæuit

Nisi spolia apporet mellis arundi nei.

Zizipha

Magna placent, tussim sedant, stomachumq; lacessunt

Humenti frigent Zizipha temperie.

Mala Punica

Dulcia sunt madidi roris, sicci Acrîa poma

Punica, pulmoni hæc sunt mala. at illa bona

Cuncta

Cuncta nocent stomacho, feruentes acris flammæ
Extinguunt, cunctis mensa secunda datur.

Sæpe remorbescit dulci si uelcitur æger,
Vtræq; cum distent, meiere cur faciunt:

Corna.

Corna nocent stomacho bruma male grata rigenti,
Si tuus illa uoret uenter, avarus erip.

Mora. σκάρμινα

Acribus est gelidus, feruescens dulcibus humor,
Dulcia mox putrent Mora uorata tibi.

Acra si uentres choleram subigentia durant,
Vesicæ effluxus plenior inde tibi est.

Vua. γαφύλι

Dulcis & apricus delecta in collibus Vua,
Terreus huic cortex, feruidus humor inest.

Excipe de nigris quæ sit tibi gravior albam.

Ne ue inflet, soles sit remorata duos

Bacche quid hoc maius potuisti munere: nutrit

Hæc bene, uesicæ sed male sana nocet,

Vua Passa. σάπια

Passa iecur stomachūq; iuuat, mihi prius Corinthi est,
Illa cum tepido grata liquore leuat.

Vua immatura

Quid miseræ amplecti caram mihi profuit ulmum?

Tam subitæ mortis cum meus extet amor:

O foelix labrusca tuis seruata racemis

Quam minor est multo fors mea sorte tuæ:

Non caleo, dulcisq; mihi non insitus humor

Digna

Digna fouere fui pectora, nunc noceo,
Astringo, ingluuiem repeto, sum noxia bili,
Malueram Baccho debitus esse sopor.

Labrusca, ἀμπελος ἀγρία & Pruna syluestria.
Labrusca incultæ decus arboris, acria pruna
Nata sub umbrosa sole tepente Rubo.
Frigida sunt, uomitumq; tenent, fluxusq; retardant,
Gratia quanta loqui nil sine dore facit.

Bacca Lauri

Laurea, docta caput, mucosq; pectora, lumbos,
Et iecoris clausas radere Bacca uias.
Dira mouet uomitus, & rusticitate retenta,
Præ nimia scærum perdit amaricie.
Menstrua subducit, lapidemq; epota resoluit,
Quod mirum est: uellit si prius, uita modo est.

Bacca Iuniperi.

Gratia Iuniperi baccis sitientibus ingens,
Pulmonem stomachumq; igne tepente iuuant.
Semianimem reuocant matricem, bacca dolores
Iuniperus flammis uita, uenena fugat

Conus Cypressi.

Arescens calido reprimat conipersa Cypressus
Vesicæ & neruis optima languidulis
Est mala, grata tamen, Ditiq; in funere sacra
Flet pueri assidue lurida fata sui.

Dactyli.

Ardua dat dulci pomum tibi palma tepore
Cui dedit apta nimis nomina, forma teres.

D 5

Hoc

Hoc caueas, tumidum corpus torpedine replet,
Sic cedet uinci nescia palma tibi.

Grana Myrti.

Dum sitibunda rigent, referatos grana cruores
Myrtea compescunt, & bene semper olent.
Corda senescentemq; iubent reuirescere formam,
Hinc tibi grata putant Myrtea feta Venus.

Bacca Hederae.

Sicca nocens neruis Hedera est, & frigida paruo
Igne calet, uarijs sic male mixta modis.
Vina domant, firmantq; caput, ueniremq; corymbi,
Cincte hedera nimum tempora Bacche sapis.

Mala Medica.

Medica mala sumus, pelli uis ignea nostrae est
Humentis Brumę nec bene cocta caro.
Terreus est humor, seſtiantur semina pellem,
Flos calet & folium, sic uoluere Dei.
Tarda caro est, succus choleram, fluxusq; moratur
Cor tepet hinc ardens, hinc tua membra nitent.
Semina, flos, folium, & cortex frigentia mulcent
Corpora, & epurant aera pestiferum.
Sola tamen uolumus mandi, sic gratus, olescens,
Nos, bona dic Veneri, non mala, nec medica,
Nerantia.

Proxima sunt, Itali dixere Nerantia, primis,
Vincunt pelle, parum frigidus humor inest.
Verticibus miro sunt haec gratissima odore,
Dulce sapit melius, pectoribusq; fauet.

Sine

Sint folia arboribus seruata uirentibus ipsis.

Cætera sunt menſe commodiora tui.

Mala Limonia.

Aſſyrii pariunt etiam Limonia campi.

Crediderim ſucco hæc uincere prima malo.

Cætera ſubducunt, nec prima uigoribus equant,

Sic nullo uarijs ordine dantur opes

Frumenta.

Iam liber arboribus per aſtutas ire, relictis

Parue potes, uario tempore multa legas

Prima tibi aëria occurrunt frumenta, maniplos

Excute, ſubruffa, & grandia grana teras.

Plenius hæc repleant, fomentaq; plura miniſtrent,

Nulla magis Cereri grata corona datur.

Farra.

Farra calent, nimirum ſiccata, his eſca tenacis

Sumpta cibi eſt, mollem ſaccara conficiunt.

Sic ſtomachum & pectus reſouebunt, q̃ bene dictū eſt.

Saccara non ullis poſſe nocere cibis;

Ordea.

Sicca, gelu parui, modice ſunt ordea coenę.

Febribus in calidis peſtoribusque pares.

Inſtant, ocluſę ueſicę clauſtra relaxant,

Nullus ea aſtriſſi corporis eger edat.

Spelta.

Spelta uenit melior, minimo tepefaſcia liquore,

Cui tribuunt primos ordea, farque gradus.

Mira ſed hinc res eſt, ſpelta minus ordea proſunt,

Et

Et tamen hæc audis prima uorantur equis.

Cicer *ἐπεὶ δὲ*

Feruet & arescit cicer omne, sed ignea uincunt
Subnigra, pulmoni prima alimenta tuo,
Hæc reduci formæ et uocum concentibus apta.

Si data sint mentas inter utraq; tibi,
Cortice non posito, renes, iecur, atq; lienem,
Vescamq; fouent, & Venerem faciunt.

Hæc bona sunt, turgent, sed aquosa uirentia, Tuscl
Cur tamen inprimis ortibus ista uorant;

Cicercula.

Extumidos auget magis uda Cicercula uentres,
Et stomachum calido dura minore, grauat.
Si Cicer hanc uincit, non his est æqua potestas,
Sic cedunt dominis infima quæq; suis.

Pisa.

Sub cane sicca parum frigentia Pisa parabunt
Cortice deposito pabula sana tibi.
Sed melius sapient si dulcis amygdala succum
Præstiterit, mira sic iubet arte gula.

Faba *νύκτας*.

Vda prius, Faba mox sit terrea, turgida semper
Est tamen, & poterit somnia ferre mala.
Fresa minus nocua est, crassos parit illa liquores,
Albentem intactam gurgulione legas.

Pectoribus fluidæq; aluo uix comoda, ueniri
Et capiti est morbus, dedita testiculis.

Hanc pipere & celebri poteram condire culina,

Vendicat

Vendicat hanc uilis sed sibi rusticitas.
Dum calet arenti & tibi manditur ore Phaselus
Mox facit infirmo turgida membra cibo.
Si rubet, est melior, muliebria fortius effert,
Hanc fuge si placidae somnia noctis amas.
Si piper & mulso faciet coquus arte salubrem,
Dic mihi naturæ seruit an iste gulæ?

Lens.. φακός

Aluus ab igne leui lentis siccata tumescit,
Ordea si reddant dic Medice innocuam.
Illa melancholicos, nervis inimica & ocellis
Nec satis est, morbos, somnia dura mouet.
Scilicet extollat Pelusia munera Nilus,
Dulcia si addideris, toxica dira facis.

Oriza . ὄρυζα.

Cum tepeat uentrem retinens, & amygdala iungi
Lacte uel exposcat, siccatur Oriza magis.
Sic pulmenta feret tibi plurima, si tamen inflat
Nequitiae poterit promptior esse tuæ.
Sed moneo patinas uexat diuturna calentes,
Siste parum, Veneri fiet & apta Gulæ.

MILIVM κέχρεον Panicum . ἄνυμος
Sunt ieiunia, aluum durantia, grata dolori,
Si Milia ignitis sint prius usta focis.
Lacte incocta fouent molli uel inusta liquore
Plenus, at coenæ tarda tenacis erunt.
Panici uberior leuioris mensa superbit

Sæpius

Sæpius exiguis cedere magna solent.

Lupinus. *θέρμος*

Siccior ardescit rudis incultusq; lupinus,

Hic conuiua tibi rustice durus eat

Lumbricis : ors est, pleno jecori atq; lien

Et præsentis opis renibus esse solet.

Gratia sit natura tibi, si uillicus illum

Non colit, ipse sua est tutus amaricie.

Vitia, *Λοϊύμ*, *ἀίρα* Avena.

His uicia, lolia & poteram committere auenas,

Pluraq; quæ nullo terra serente parit.

Segnia sunt, cultu nec carmine digna, nec horto,

Quumq; renascentur nulla ea mensa uolet.

Cucurbita. *κολόκυνθα*

Succi aquei, cursus rapidiq; Cucurbita, bilem

Vincit, & Iliacum non bene cocta ciet.

Quæ bene grata tamen, cuiuncq; admixta secundat.

Huic externa magis quam sua forma placet.

Cucumis parvus, Citrullus.

Sic nocet humescens Cucumis, gelidusq; Citrullus,

Ut tremuli ardores cordis odore leuet.

Ne diuturna tamen sit concomitata, caueto.

Febris, in assiduos si datur esca cibos.

Hic bilem subigitq; sitim, stomachoq; calenti

Gratus erit, medici si sapit arte coqui.

Cucumis magnus

Grandior exoritur Cucumis sitientibus ægris,

Humidior, paruo uix tepet iste gelu.

Sordibus

Sordibus hic patulos reddit quoscunq; meatus
Sæpe uenenatæ sed dapis esse solet.

Pepo.

Quarta tua est sedes poteras sed primus haberi
Cum tepeas, dulci grate liquore Pepo
Vesicam & uentrem referas, sed præuius ito
Ne tumidus noceas posteriore cibo.
Quæ grauior tibi noxa tamen, uel perditæ sedes.
Vel tibi, q̃ medicæ plurima uina negent:

Fungi.

Bissenos poteras irritamenta malorum
Ferre liber Fungos. cura sit ista Coquo.
Vndenos satis est subire putredinis uidos,
Dicere frigentes esse grauesq; nimis.
Hi tamen inter se cum dissent. Claudius ædit.
Coniuge Boletos dante magis nocuos
Si placcant, rabidi caueas contagia ferri.
Cunq; uenenatis putrida quæq; locis.
Quisq; nocet capiti & stomacho. caligine sensus
Velat, & est cordi pernitiōsa lues.
Niq; salutiferi medicamina pura falerni
Hauferis, urinæ uix erit apta uia:
Funge uale. genitum nil miror nocte sub tina.
Sic properant rabido noxia quæq; pede.
Fungus Lyncurius.

Vltimus exposcit primos sibi Lyncis honores
Fungus honoraras dignus adire dapes.
Igneus est. iecori, & renum medicina lapillo

Vesicæq;

Vesicæq; datur, prandia grata gulæ
Quod lapide est orius forsan mirabere: mirum
Grandius est lapidem mox alit ille suum.

Panis Frumentaceus

Debita naturæ tua modo charta libelle
Ars petit emeritam, siste parumper, opem
Viuimus arte, fouet nos omni tempore panis
Nec sapiunt lautæ, si sine pane dapes:
Feruēt & artificis cura conditus amica
Fœcundo uincet salgema quæq; cibō.
Pituitam fermenta adimunt huic mixta tenacem
Sed faciles aditus membra ad alenda dabit
Ars bona, sic geniti sumus ut moriamur, amica
Nos tamen æternū uiuere quæris ope.

Panis nōn frumentaceus.

Quid sapiant alij, uelles si uendere panes
Pistor, ab inscriptis quære leguminibus.

Vina

Vina bibe, humentes sed sint imitata tepores
Antiqui calices, nec noua musta placent
Alba colas melius, referatis postibus intrant
Corpora, & emulcent, sunt nigra sicca magis
Si tibi subrubro salienti grata colore
Sunt, modo sint olido munda sapore, bibas
Corda iuuant, uires reparant, subitamq; reportant
Lætitiā, modicis sed bibe sumpta cadis.
Dulcia pectus alunt, secori mala, pessima uentri
Turgidulo, somnos hæc Veneremq; ferent

Cæcuba

Cecuba fumoso nimiumq; furentia uiro,
Sensibus & stomacho deteriora nimis,
Forſitan & chium expectas, grandefq; Falernose?
Sint mihi pauca malo nec sine rura Capro.

Vina aquatica.

Calda minus, sed sunt magis humida aquatica uina,
Si ferat hec stomachus sensibus apta placent.

Acetum.

Vlcera si uentris uel pectora siccet, acetum
Commoditas tamen est non tibi parua coque
Frigore si poterit neruis nocuisse, rependit
Damna, potest egro si reuocare famem.

Sal.

Nunc riget, ante liquor fuerat sal, siccet & ardet,
Cur tamen epotus corpora fluxa ciēt?
Gratior albus erit, ruber est urentior omni
Laus, sale non posito mensa nec olla sapit.

Lac.

Dulce sapit, subito cur lac putrescit, aquosum est,
Quod prestat. Capre post: Ouis inde: Bouis.
Cui nocuum capiti, putridis & febribus, ora
Inficit & neruos, sed bene pectus alit.
Quando bibam, primū quum sugis ab ubere, somnus
Huic, moneo, & motus mixtaq; mensa nocet.
Tot petis: unum oro, Cur in contraria fertur.
Et modo lac reſerat, & modo fluxa tenet:

Butyrum.

Lac dabit aerij tibi condimenta butyri,
E Nec

Nec mirum e gelido marmore flamma micat.
Pectora demulcent uentremq; doloribus apta,
Non sunt plura gulæ, sed satis isti coquo.

Cafeus.

Si calet antiquus siccescens cafeus, humet,
Et gelidus nouus est, inter utrumq; placet.
Si nouus impinguat, siccat uetus, attamen ambo
Et capiti & stomacho, pectoribusq; nocent.
Mensa ferat medium, uel nullum, renibus illi
Sunt nocuit, & iecori, nil habet iste boni.

Oleum Oliuarum.

Pingue oleum mollit uentres, humetq; calenti
Temperie, & pingui fert alimenta cibo.
Hoc sine, nil condita sapit Lasciua, sed unde hoc,
Inspidum cum sit, desiciatq; famem.

Oua.

Flent, positoq; tremunt capite, et coeuntia mandi
Nolent nata modo, si sapis oua bibe.
Humida sunt, celerisq; cibi, flammæq; repentis,
At durata time, nec diuturna uores
Mollia pectus alunt, tussim sedantia, raucis
Vocibus apta nimis, Gaudia noctis agunt.
Hæc stomachum mulcent, renes, iecur, optima uentri,
Vesicam mira sedulitate fouent.
Sunt bona, sed facile et subito tamen oua putrescunt,
Sic nihil ex omni parte iuuare potest.

Mel.

Ignea uere legas et mella nitentia succo

Subruffo

Subruffo hyberno tempore lecta mala:
Dulcia sint, somnis blandum lenimen, & imo
Pulmoni. turges si tamen, illa time.
Hæc stomachum reparant, hæc a putredine fœda
Omnia tutantur, Gloria magna apibus
Sed nihil aut modicum hoc uentri, mirabile maius,
Quod nocet educunt, quod iurat illa tenent.
Saccara grata magis tibi dulcis harundo ministrat,
Liber adi, hic nocuæ nec timeantur apes.
Cunq; minus caleant, minimum siccata uidentur,
Omnia cara, mihi sunt meliora noua,
Pectoribus, stomacho frigenti apissima, mella
Si minus a bradunt, sunt magis apta Gulæ.
Lac, dulces fructus, Mel, pluraq; dulcia portas,
Nec liber es sapius, plurima amara tenes.
Caro.

Si domini fortasse liber te mensa uocabit,
Inscie, ne pecces ultima mensa tua est,
Quadrupedes uario current huc ordine, pluma
Nobilis huc posita quæq; uolabit Auis.
Quadrupedū humidior cibus est, tua portio dextrū
Sit latus, uida (deceat si tamen) ossa pete.
Dulcius hæc gustum alliciunt, tuus ista tepescens,
Semianimisq; calor concoquet igne leui.
Parua sapis uel si maius lactentia, cedant
Testiculi teneris carnibus ista licet.
Maseu'us oblectet, fastidit formina, pingui
Feruentes nimio subleuat illa eibos.

Externum incoctę carni dabit olla liquorem
Innatum retinent assa tepente foco,
Si te gratus odor uolucrum trahet, ite Cachinnos
Ne moueas domino simplicitate tua.
Caro pinguis & falsa,
Exitus est facilis pingui, & uix nutrit, auari
Salsa tibi est caro, ni sepius inde bibis.
Oculi. Cerebella.
Quadrupedum effodias oculos. cerebella uolucrum
Vda nimis. calidum ni piper addis erunt.
Vbera.
Sunt aquea & pluuio si lugent ubera lacte,
Carne minus sapiunt, nec sine lacte placent.
Colla. Hepar.
Colla. securq; calent. collum sed fortius humet.
Gallina. anser. anas. mollius epar habent
Pedes, Ale.
Pes placet anterior, sed non minus ala, tepores
Aerios non est hec imitata minus.
Ren, Cor, Pulmo, Lien, Venter
Det uolucrum aerios renes coquus, ipse lienem,
Pulmonem, uentres, siccaq; corda uoret
Vitulus, Bos, Taurus.
Assiduos habeant uitulum tua prandia in usus.
Cui madida & sapido iuncta tepore caro est.
Terrea bilem affert, terram digesta per annos,
Nunc eme, sic stomacho sit leuis esca tuo.
Ne tamen incertis natura laboribus erret,
Cogetur

Cogetur pando bos dare colla iugo.
Spectet ad exortum solem frons frigida tauri,
Siccior est, Hyadas si fouet illa sapit.

Hedus, Caper.

Hedulus ad domini saltet, sed frigidus, aras.

Vix calet, illa egris uida alimenta feret.

Cum male olet siccatur, sit iam caper improbus, absit,
Et cadat ante focos uictima Bacche tuos.

Agnus, uerueus.

Anniculus placeat. uel si sine testibus agnus.

Pinguior est hedo, quum calet olla, uores.

Hunc amo si duri per pascua montis anhelat

Maluero si auri uellere diues erit.

Sus. Aper.

Sus tibi cenoso sit coena domesticus ore.

Grata ferat nobis mensa hyemalis aprum.

Ille licet currat de uertice montis, aquosę

Carnis erit pluri sed tamen apta cibo est.

Hunc feritas, si lueq; domant, & inania saxa

Post melius posita rusticitate sapit.

Capreolus, Dammula

Iam canibus laqueos iniungite, iam lacer udam

Tingit humum, roseo sanguine Capreolus.

Hic optata feret nobis fomenta calore

Vda leui, modicis moxq; coquenda focis,

Dammula adusta magis, si matris ab ubere rapta est,

Huic prior in nostro forte erit orbe locus.

Bubalus.

E ;

Bubalus

Bubalus hinc abeat, ne ue intret prædia nostra,
Non edat hunc quisquam, sub iuga semper eat
Cervus.

Terreus est, uolitat sed cervus, retia tendas
Ne fugiat, nervis quum tumuere fauet.
Si uere are nigram bilem, sit captus an helo
Æsca cani, cordis sed prius ossa legas,
Illa uenenatum poterunt depellere uirus,
Sic nihil est penitus quod sine laude uoces.
Ad lectorem.

Longa tibi & forsan lector mea cœna molestia,
Ne satur inde uomas, finis ubiq; mihi est.
Lepus.

Auriti leporis mihi pulpamenta reponas,
His meus abradi iam didicit stomachus.
Ignea sunt, aluum durant, sed retribus arctas
Et femori norunt hæc referare uias
Iuppiter alme, datur lepori si sexus uterq;
Nec fera, nec malus est, omnibus q̄ca placet.
Cuniculus

Credideram leporem, sic formâ simillima fallit,
Ambo superfoetant, dente uel aure pares.
Ambo timent, distant tamen, uida cuniculus affert
Fercula, uiscosum semi imitata gluten.
Hunc torre igne tamen, suffossa euertere castra,
Bethydis audebit, si modo credis, aquis.
Herinaceus

Si tibi Echinus adest, stomachum fouet, ilia mollit
Humet,

Humet, & urinæ membra relaxa tenet.
Febris in antiquæ cœna optatissimus. ægris
Antidotum neruis nobile falsus erit.
Scilicet hic mos est naturæ, excelsa recondit
Munera, dum osum tot bona tergus habet.
Glis.

Nil iuuat umbrosi latitare cubilibus antri,
Glis tibi, uita & mors hic tibi somnus erit,
Nec pingui nocuisse malo, ingeniosa libido
Interdicta gulæ, noxia quæq; uorat.
Gallus, Capus, Gallina, Pullus,
Iam uigil excubitor nos increpat, ocus ito
Iam rubet orta dies, segnis inersq; liber,
Cedendum est, Lybici gallum timuere leones,
Omen habet certis in fer abella notis.
Ilia forte doles, & somnum Fessulus oras:
Incocti pingues sint tibi potus aquæ.
Prandia si dederit, Veneris documenta proteruus
Nesciat, hinc sicca est, & maie grata caro.
Sit puer aut falso Cybeles pro nomine pœnas
Exigat, & posito sit tibi teste capus.
Sic bene pinguis eris, sic iam dormire licebit
Et pariet rauæ fercula plura gulæ.
Huic gallina uices, uel si magis humida primas
Nigra dabit, partus sit licet impatiens.
Hic cerebrum, Veneremq; foueri, minus ignea pullis
Vis data, sub sicco sint mihi cœna cane.
Maxima testiculis positis, tibi gloria Galle,

Somno aluo, Veneri. gratus es & Cybelli.

Anser, Anas,

Anser, Anasq; tibi sit plena domestica succo

Si ualidi es stomachi rustica dura nimis.

Anseribus magis ardet anas, præstantior alis

Est cibus, hæc profunt uocibus & Veneri.

Quisquis honoratum iecur ausus mandere primum

Hic Messallina doctior arte gulæ.

Ibis, Ciconia, Grus.

Ibis in antiquos redeatq; Ciconia luxus,

Æscap; pigmeis Grus nocitura suis

Anguibus Ætheo sint pernitiōsa uorago

Ventre, graues odi, quæ nocuere dapes.

Sat medico latum est meriti, si mantica mollis

Intestina lauat, munus ab Ibide habet.

Columbæ cellares.

Cellaris mihi sint conuiuia prima columbæ,

Quum fugit hæc nidos ausa uolare suos

Tunc calidi humendiscq; cibi est, facilisq; culinæ.

Obtusi nimium prima cruoris erat.

Condiat hanc labruica tamen dum Sirius ardet,

Et repleant calidos Acris poma uteros.

Parce Venus, tanti non sunt tua numina nulli

Docta nocere, sacras quod tueantur aues.

Columba Liua, Palumbes

Aridior si te delectat forte columba

Liua, turrita quæ tibi ab arce cadit.

Non sapiat torquata minus mihi cara palumbes,

Si modo

Si modo fert molles non diuturna dapes.
Ni stomacho ignito sint pulmentaria, neruis.
Poplitibusq; agris cum uoluere fauent.
Has tere securo nec sit trepidantior ore.
— Offendisse suam iam didicere Deam.
Phasianus.

Phasida iam uehat Argos auem, quassata retardat,
Debuerat primo discubuisse thoro.
Illa leuis stomacho est, suauis imitata tepores
Non uolet in mensas rustica turba tuas.
Vix sicca est, uolucrum primi huic debetur honores,
Nec male, cum fuerit regius ante puer.

Turtur

Turtur honorabis domni conuiuia nostri
Huic melius sapiens posteriore cibo.
Siccescunt, sed calda magis tua fercula profunt
Sic domino. ut sapiens hinc magis esse queat.
O, bona auis. casta est, sanctæq; dicanda Mineræ,
Nostamen in Venerem luxuriamq; rapit.

Perdix

Obfuit ingenium perdici, effrena libido,
Pernecet, aucupium ni modo fallat auis.
Grata tepescenti, stomachum siccata, liquore,
Cor, tumidumq; potest prima fouere iecur.
Si timer excelsos cum sit leuis illa uolatus,
Palladia casus seruat ab arce suos.

Pauo.

Cui bene seruata nocuit custodia uaccæ,

E §

Ignæ

Ignea cui flamma est, cui caro lenta putret,
Qui licet oblectet, sitq; in regalibus ingens
Delitium, pigrae nec leuis ille dapis.
Si tamen ante alios pauonem Horrensus edit,
Sic auis emeruit dira salaxq; Venus.

Cothurnix.

Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo.
Siue cothurnices, siue uocas Qualeas.
Sensibus haec mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis
Ventre inuisa, malis febribus exitium.
Si tamen ulla tuos circumuolitauerit orbes
Coena tibi non sit, sed leue prandiolum.

Merulus, Turdus.

Si mihi pinguis erit Merulus, tua gloria cedat
Turde, salutiferos uult mea mensa cibos.
Igneus ardor inest maior tibi, sis tibi ambo,
Tu grauior redolens ni tibi Bacca fauet.
Si tamen aucupis, laqueo uel rete latenti
Falleris, inde mihi non minus ipse places,

Alauda,

Ignea si galeata mihi est praepinguis alauda
Sit breuior, ne sit coena molesta mihi.
Durius alius erit, sed ius dabit illa soluens,
Sic male quod nocuit sponte iuuare solet.

Ficedula.

Si sapit, & calida arefcit Ficedula. quæris
Cur piper. ut melius si bibis. inde coquas.
Passer.

Ardet

Ardei & est molli passer durissimus aluo.

Si uis esse salax hic cerebella dabit.

Cur neget. huic subitam sunt adducientia mortem

I Venus hinc. solas ni modo perdis aues.

Hirundo,

Defleat infandos ingrati coniugis ausus

Igniti & nocui cum sit hirundo cibi.

Cur noceas: dulci modulamine se dat habendam.

Thrañcios fugiens, intrat amica lares.

Sturnus

Sturne peregrinas mendices aridus uuas

Socratici cœna nolumus esse tua.

Auiculæ

Nunc uideo innumeras & circum rete uolutas

Crediderim exustas esse uolucriculas

Has coquus arte parat celebri condire. uocatus

Sum coque, iam uenio, tardior olla tua est

Testudo

Indica quæ duro cornu Testudo rigescit

Si coquitur posito tegmine mollis erit

Mansa Phthistin putrem soluit tumidumq; lienem

itq; uenenatis uermibus antidotum

Sensibus exhibita est pulmentum nobile morbum

Tollit & Herculeum qui dolet oua bibat

Calda parum humescit fluuios montesq; peragrat

An caro uel piscis sit petis: est media

Piscis

Fert aqueum & fluidum piscis tibi quisq; cruorem

Si sit

Si sit gratus, aquis fluctuet æquoreis.
Littora saxosas uel si naret impiger undas,
Huic modo uiscosa est ni pituita cape.
Stans nocet, assatus pascit bene, tardior exit,
Si minus elixo palceris, inde cacas.
Frigidulos angit nervos, languentibus ægris.
Et stomacho hument, uerticibusq; grauis.
Gaudet uentre gula & ceruice, putrescere norunt
Hæc cito, languenti est unica cauda cibus.
Excipit hunc seruens dum retibus olla, uorato
Protinus, hinc nosces q; Venus orta mari.
Mentia Lupum, Rombumq; uoles, timidusq; rogat
Mugil, adhuc medijs nat mea cymba uadis,
Piscis salus
Ignea uis falso est, qui non bene concoquit, illum
Non edat, & Bacchus neq; sit apta Ceres
Ostrea, Conche.
Humescunt omnes conchæ, nimis Ostrea friget,
His inflare, salax est tibi caussa Venus.
Cancer, Gammarus.
Ostipes exoritur, gemino sed onustus asello
Cancer hydræ mulcens, suppositamq; fouet.
Hic mihi in Autumno pinguescens, Vere uel imo,
Luna magis pleno si rubet orbe, sapit.
Gammaræ fluminea poteris si uincere cauda,
Gratior æquoreis sit mihi cancer aquis.
Tabida pulmonis si puti la membra peragrat,
Cum stomacho extergit, sed premit ille meum.

Siccior

Siccior hinc uenter durabitur, at dabit amplas

Quum rubet accensus renibus ille uias.

Hic tantum Herculeo ne sit timer esca leoni,

Nascitur extremo, commoriturq; pede.

Limax, Codea.

Frigida mucosum lentorem ponere Limax

Munda ualet, pluri ni Gula parcat aquæ

Hæc quodcunq; secur, sed non quia frigida, curat

Illud ab innata dote superba potest.

Huic grata est natura nimis, si lumina defunt,

Tentat iter gemino coelea corniculo.

Rana.

Ultima, sed nostros non accessura lebetes,

Ni saliat, puris rana parabat iter.

Nolumus, succi est pluuij & limosa maligni,

Irata est, & adhuc rauca coaxat aquis.

Ad librum.

Ibis inepte liber, Ronchios & inania uulgi

Tedia disce pati, non mea, culpa tua est.

Et medici, & uates intra sua pulpita, nugas

Mille tuas, tacita non sine laude legent.

Post tamen in triuijs damnabere, fabula fies

Publica, sed moneo tu modo disce pati.

Hic tua ridebit medicamina, at ille possem,

Alter erit uates, cui nec eris medicus.

Vade tamen. mihi domini testa ampla subito,

Huic satis & superest, si satis esse potes.

Ad eundem.

Rom a

Roma tuum fratrem si forte libelle reposcat.
Cui uaria, & nouitas continuata placent
Dic, uenit, ille herbas & subterranea fodit
Fessulus, huic durum est cum sit onustus iter.

COENAE

RELIQVVM AD CONVIVAM.

TEDIA si tardæ forsan conuiuia culis
næ.

Vel quæreris iunctas non simul ire
dapes.

Turpe agis, apposito lentus discums
bis in ostro.

Me Cilices uexant, Nilus & omnis Arabs.
Semianimis, montes & rura per ardua curro,
Hyblei flores, me nemus omne rapit.
Mitius insurgas, tibi sic conuiuia prosint,
Debita sitq; tibi Cœna perenne mea.
Cinnamomum.

Iamcoquus exposcit redolentia Cinnama, sordent
Omnia, ni properas nec sapit æsca liber.
Hæc oculos stomachūq; acuunt, tremulosq; lacertos
Sistunt, his sicca est nec pituita fluit.
Artubus hæc uires iam torpescens addunt.
Et iecur, & renes, putreq; pectus alunt.

Tedia

Tedia uexatae matricis & illa tollunt
Turgida. uesicae prouida languidulae.
Tot bona cum pariant, mentitus credidit aurum
Passae dare, hinc nimium Cinnama iactat Arabs
Zinziber

Ignitum capiti & pituitae Zinziber ingens
Antidotum, frigent quum tua membra cape
Huic tamen innatus. si non prius aruit humor
Vix satis esse potest igne repente sibi.
Hoc oculis aufert tenebras, huic uuida debent
Omnia, ne putreant Zinziber edocuit
Hoc odisse Venus potuit, sed maxima uentri est
Commoditas, siccatur, nec minus ille cacat.
Piper

Ardet & in nervos glutinataque phlegmata fertur
Sic piper, ut nullum siccet Aroma prius.
Exacuit stomachum, mollito uentre superbit
Hoc caueas feruet si tibi bile iecur
Corporis huic minimi, numero laus damna repedit
Plura, mouent alium, melle pauca iubent
Crocum

Fama uetus taceat, cedant pulmenta Luculli
Coena coronata est. plenior ista croco
Hic Cilices redolent, ignita cacumina florum
Rubra ferunt cordi gaudia summa tuo.
Si mala sunt capiti, segnes ducentia, somnos
Illa decor, stomachus, tristesque pectus amant.
Si bibit ista uorax poterit torpere palatum
ieiunae

Ieiunæ hæc uerita est, sedula causa famis
At uetrem oblectant, uulua referantq; tumentem
Hæc ede, si risus expetis assiduus.

Nux Muscata
India odoratas, & crasso rore rubentes
Cum tamen exurant, dat tibi larga nuces.
Hæc stomacho, tectori, uiciato spleni, & ocellis
Subueniunt, Bruma si modo læsa, dolent
His bene olent, & uix contracta labella famescunt
Vesica his patula est, has fluida aluius amat.

Quam male nux dicta est, matronæ nobile munus
Glans Muscata datur, cui male uulua tumet
Gariophylorum

Torrida si lucus Gariophyla donat, odores
Indicus ut tibi det, cur terit ista coquis?
Deiectum reparant stomachum his tenebrosa relucet
Lumina, calfaciunt cor, gelidumq; iecur
Inde uolens munus te nobile uincere, cedat
Luthea & unguiculis, sint ea læta tuis.

Cuminum
Vilis & iniussi campestris grana Cumini
Vsa nimis, cultu mitia facta placent
Hæc ede, uentosi clamas si tormine uentris
Et stomachum & lumbos igne minore iuuant
Pallida cui grata effigies, & buxea cordi.
Hæc simulata cohors religiosa uoret
Illa remollitum subducere docta lapillum,
Vring norunt, rumpere posse fores

Si

Si tinea
Illa e

Semin
Fœn

Torric
Pha

Duriu
Sint

Ride in
Si u

Ride in
Serp

Subue
Aq

Semin
Glor

Pituita
Ign

Si ston
Ve

Illa ede
Pra

Laus
Pec

Necra

Si tineæ erodat, uel ros tua corda niualis

Illā ede, rusticitas læsa, probanda uenit.

Fœniculum. *μαρσας*

Semina si chimo exurunt hortensia duro

Fœniculi, & sicco non bene sana cibo.

Torridiora time, syluestria, renibus ingens

Pharmacum, & urinæ nobile curriculum.

Durius e lumbis sunt comminuentia saxum.

Sint tumido hæc fœmori pabula fœmineo.

Ride infans, poterit reclusi munera lactis.

Si uiride, hortense est, mox reuocare tibi

Ride infans, molles, colubri experientia, ocellos

Seruari incolumes, hoc tibi posse, docet.

Subuersum & ueto stomachum extendente tumentē

Æquat, in antiquis febribus esca potens.

Semine si redaperta uigent membra omnia. lotæ

Gloria radici non minor exhibita est.

Anisum. *ανισον*

Pituitas Anisi grana exarentia pingues.

Ignē pari Iliacum soluere crediderim.

Si stomachus, lumbi, gelidumq; increuerit hepar,

Vesica intumeat, uulua lien, femora.

Illā ede. & antiquo uel cor si caumate languet.

Præsenti dices, auxiliantur ope.

Laus numerosa quidē hæc, minimi nec formula fallit

Pectus, & hoc torpens guttur, & alius amant.

Coriandrum. *κοριον*

Nē crasso noceant oculis Coriandra liquore,

F Siccata

Siccata huc teneant igne referta leui.
Hæc caput inuisa pressum caligine mensis
Optat summotis, hæc fluida aluus edat.
Dura parum stomacho tamen optatissima nostri.
Hinc redolens, sicca est, nec putret alla caro.
Niliacis præstant si sint delecta sub hortis,
Plura odi, parca sunt mihi grata manu.
Sic mea demulcent ardentia corda, nec omnes
Nostra Venus numeros, perdet in epra suos.
Synapis. σινυπτι

Vane olitor, lachrymas dabis, exarsura synapis
Cura tibi est, miserum poena sequetur opus.
Phlegmata, mucosum uel si attenuata lienem,
In caput & febres ingeniosa potest.
Pellicere exanimem norit, si prouida uuluam,
Soluat, & angustis imperet illa locis.
Inq; uenenatos fungos uictura feratur,
Dira prius lachrymis uult maduisse tuis.
Papauera. μικρωα

Lurida Niliacis nigra exsiccata sub hortis
Pessima, Læthæum quæ genuere opium.
Candida sint profugos latura papauera somnos,
Ni modo sint oculis noxia turgidulis,
Lenimen querulæ tussis, sistentia fluxus
Quosq; , sed in calidis commodiora foris.
Trita calesceniti super inducenda podagra,
Profunt, insipidae ni gula parceret aquæ.
Apium, σέλινον & Petroselinum.
Torrens

Torrentis plures Apij seris inscie plantas
Villice, petrosum uix mea mensa capit,
Et nocuū hoc capiti, & stomacho minus utile tardo,
Lactuæ extremo, si placet adde cibo.
Cura caput nobis prior est, quem phlegmata uexāt,
Splēn, femur, aut renes, uel iecur illud edat.

Lactuca. *θρίδαξ*

Cāumate in ardentis stomachi lactuca niuale
Delitium, et somni dulcis alumna ueni.
Si modo sit mundus cultor non lota placebis.
Et prima & grata est mensa secunda tua.
Gratior æstiuo es, dum Sirius æstuat orbe,
Sed ualeas, si uult gaudia nostra Venus.

Caulis. *καύμην*

Iam ueniat folio Crisippico Brassica crispo,
Vel patulo & leni uel glomerata comas.
Prima saluifera, & uentrem lenire parata,
Bullierit modico si tamen igne, placet.
Om̃ibus ardor inest, grauior iumet æsca secundis,
Nec capiti noceant uina superba, premunt.
Extumidam referant uescicam, ægrumq; lienem,
Hepar & obstrusum, sc̃mineumq; femur.
Arida Socraticam pareret nī brassica bilem,
Iure erat in morbis om̃ibus illa satis.

Betha. *τεῦλον*

Betha mala est stomacho, uiridis uel nigra, niuali
Rore caput mundat, naribus hausta tuum,
Compareat Maluis, Clysteri immixta dolores,

Quos tibi mansa facit, perdere Beta potest.

Spinachia.

Sileuioris & das brumæ spinachia, primum

Eijce ius, succo & dilue amygdaleo.

Sic stomacho minus inuisa, & præcordia & aluum

Mulcet, clamoris comoda pleuriacis.

Endiuia, & Cicorea.

Frigida campestris minus est, & amarior, hepar,

Intyba demulcens, bilis utramq; timet.

Menta. *ἡδυσσµ*

Nauseat ignitani, & bene olentem carpere mentani

Vult stomachus, caput est triste morare liber.

Obstruit illa femur. Veneri tumefacta parumper

Grata licet, sperma hinc, lac ue coire nequit.

Ruta. *πίρρον*

Singultus acidus, pellat gelidumq; lienem,

Ignis suo umbrosis optima ruta oculis.

Si femur hanc lasciuum odit, rabidumq; uenenum,

Discupit hanc neruus, Cœliacusq; dolens.

Capparis. *κάππαρις*

Soluitur ardenti torpescens flore palatum

Capparis & folio, cumq; liene iecur.

Borrago.

Si tibi Buglossa est succi & Borrago tepentis,

Lætus eris, siccum nec tibi pectus erit.

Melissa.

Cor mihi triste, gelu pectus, cerebrumq; rigescit,

Singultus stomachus, grata Melissa ueni

Per

Per te hylaris, redolens. & mundi corporis, aucto
Sumq; calore potens, gratia magna tibi.

Asparagus. ἀσπάργος

Quod liber Aspargos habeas uix igne tepentes,

Quos tulit Adriacis cincta Rauenna uadis.

Quodq; etiam incultis, duraq; a cote reuullis,

Qui magis exurant, plena culina tua est,

Hoc tibi ab excelso est, non paruum munus Vbaldo

Cui datur immortæ gloria prima rotæ.

Quam bene consuluit nobis: tibi nomen ab illo

Æternum, addicta est uita, salusq; mihi.

Renibus hinc ualeo, secore, intumidoq; liene,

Ilia, nec mundum tergus, ut ante dolent.

Si Venerè hîc crucior, supra hoc mihi mun⁹ abûde ē

Quod potuit salua relligione dedit.

Amaracus.

Torrida si neruis, & Amaracus apta cerebro,

Hanc sitiens semper, non minus optet hydrops,

Vrinæ & tumidis referat spiracula uentis,

Hanc cui sit matrix, ægra puella colat.

Ad cœnam,

Cœna licet uiolæ nec lilia nata culinæ,

Sunt tamen hæc mensæ cultus habenda meæ,

Huc rosa purpureo ueniat decorata rubore,

Grata magis faciet fercula mixtus odor.

Serpillum. ἔρπιδον

Menstrua serpillum, uesicæ pondera, tabem

Pectore ab infirmo subtrahit igne suo.

F 3 Mercurialis

Mercurialis. *λινόσπυρος*

Vita parum uulue duroq; innoxia uentri

Fœmina seu mas sit, Mercurialis erit.

Maximo Mercurio laus est, fœmella puellam,
Mas puerum Venus est quom sociata dabit.

Salvia.

Vix sicca est calido, stomachum & cerebella iuuabit

Certa salus tremulis salvia poplitibus.

Dentibus, urine reclusæ, menstrua ducens

Salvia, & in fluidis uentribus apta satis.

Artemisia. *ἀρτεμισία*

Est calida, & capitis frigenti in tormine siccans,

Prouida Parthenidos cui modo nomen erat,

Regia iam facta est, mensas reuocatq; secundas

Fœmineas. uulue sedula in obsequiis.

Rosmarinus.

Dentibus, & gelido capiti, tumidisq; lacertis,

Et stomacho, ignita est Rosmaris aptus ope

Bettonica.

Publica Bettonicæ qua nulla operosior herba est

Gloria. siccato grata tepore uenit.

Cui dolet, aut luxum est corpus, cui uulnera mille,

Cui caput infirmum, cui iecur inualidum,

Cui stomachus, gelidusue lien, cui lumina languent,

Quiq; lacessitis dentibus inuigilat.

Cui serpens, rabidusue canis, uel dira uenena

Officiunt, Podagra qui dolet, aut chyragra,

Deniq; cui tumida est uesica, & uenter obelus,

Cui

Cui gelida est febris, cui pituita nocet.
Delectam aprico geminorum in colle sub ortu
Carpas, & hanc, saluus si uelit esse, bibat.

Baticula. κριθμῶν

Sic capiti & stomacho Batis arida grata tepore,
Siue sit hortensis, siue marina tibi.

Sic iecur & lumbos uesicę aptissima, mulcet,
Inter regales ut sit habenda dapes.

Dracunculus. δρακοντίνα

Ne uereare tuam si forte dracunculus intret
Stulte liber cœnam, sercula amata feret.
Ignitum stomacho egroto allatura teporem.

Vesicę & lumbis non minus apta meis
Prassium.

Torrída iam ueniant & amari prassia succi
Splen tumet, & plenis renibus arcta uia est:
Phlegma iecur, pectusq; replet, reuocanda puellis
Menstrua sunt, hec ne surda sit auris, amat,

Carduus hortensis. σκόλυμος

Carduus hortensi cui spina est mollior arte
Cui calor est modicus, cui tumidusq; liquor.
Et stomacho, & lumbis sapidus, si duxit olentem

Vrinam, os redolet, nec sapit Ala caprum.

Hunc tibi ius prepingue coquat, prestatior inde est,
Ibit & in numeros sic Venus apta suos.

Absinthium. ἀψινθιον

Terribiles. perdant siccata Absinthia succos,
His furere in stomachum docta, caputq; meum.

Ni tamen hinc noceant, suauis mihi grata tepore,
Estomacho, & tuis prouida poplitibus.
Hæc iecoris relerant fibras, his renibus amplum est,
Curriculum, hinc siccus nec sitibundus hydrops.
Et tinæ & rabidi fugiant absinthia uermes,
Tutari tunicas iam didicere meas.

Abrotanum. ἀβροτάνον

Abrotanum Siculis missum mihi nuper ab oris.

Cui calida & sicci roris amaricies.

Antidotum est stomacho, et contusis nobile neruis,

Nunc ualeo, obstrusum cui femur, illud eda.

Pimpinella.

Vesicæ lapides si Pimpinella remollit,

Ignita est, iecori sana, licetq; tibi.

Lupulus.

Si lupulum oblectant antra & nemorosa salicta,

Hoc facit, ingrato sit satis ut Medico.

Frigidus hinc Bilem, calidumq; arcere cruorem,

Est potis, hunc calida, & febris anhela timet.

Gratia si magna est illi, tua noxia maior

Est Medice, hoc sanctum qui male noris holus.

Portulaca. ἀνδράχην

Cui rubor est ardens, Dysenteriacq; laborat,

Purpureus curæ, cui cruor est fluidus.

Cui nocere ignes, frigentem hic Peplioni herbamq;

Delegat. hæc fluuio rore probanda uenit.

Si sapias, illa tuas norit rarissima mentas,

Lumina cum stomacho contemeralle potest.

Flos

Flos Sabuci.

Flos uenit hortensi candens ab olente Sabuco,
Hic odor, hic cibus est, mensa decorq; tibi.
Non leuis est stomacho, capiti sed amicior, hepar
Hunc amat, & frigans lumbus in obsonijs,

Anethum. *ἄνηθον*

Ne tua odoratum conuiuia fallat Anethum,
Igne tuis neruis, torminibusq; potens.
Inuisum est moneo, stomacho, nec parcat ocellis,
Vbera ab hoc pleni munera lactis habent.

Sium.

Cœna paludosis quod natum & crescat in undis,
Credideris gelido rore iuuare Sion.
Falleris, exustum est, uescam & menstrua soluit,
Saxaq; de lumbis puluerulenta trahit.
Miraris? pluuiò tantum hoc depascitur imbre,
Quicquid ab æthereis est potis, hausit aquis.

Tribulus.

Tribule in undosis si nate paludibus, alges,
Cur tamen iratæ cornua frontis habet?
Secretas tutamur opes, sub cortice dulcis
Æscæ laet, dulce hoc nec nisi ab igne datur.
Et mihi ab æthereo munerosa potentia rore,
Me maris & cœli prouida cura fouet,
Languentes uereor fauces, me mandere lumbus
Discupit, urina huic quum nocuit ue lapis.
Ex me mica iuuat, grauidas sed contrahit aluos
Me miserum. mortis dos mea causa mihi.

Eruca. *ἑρῶνον*

Ignita in Venerem, lentos Eruca Priapos
Excitar, & tremulis optima popliti bus.

Cepa. *κάρυδα*

Quid tibi cum Hippolyto, liber aduersate paternis
Admonitis semper & culpa luenda tibi est.

Crudele admissum hoc, & detestabile munus.

Væ milero, in lachrymas te rapit assiduas.

Cepa tibi est munus, caput in flatu luto so

Igne & rore malo, iam spueri incipias,

Si stomacho obsequitur, clamoræ assuescere discant

Ora siti, obtusum hinc corruiat ingenium.

Vesicæ & Veneri si grata, Hæmmorrois inde

Effluit, o, magni muneris Antidotum.

I, sine me in pœnas temerarie & improbe tantas,

Quam uellem horridior, q̃ rubra missa foret,

At bene consultum est uobis, tu rusticus oras

Munera, cepa datur, Saxeus exhibitor.

Ad librum.

Sæpe liber q̃ te alloquar admirabitur hospes,

Dic, licuit, cœna hæc ne mea surda foret.

Allia. *σκόροδα*

Si quod cœna sapis, minimum est infulsa quid optas

Horrida cum exustis Allia uerticibus?

Hæc graue olent, capiti nec conuenientia ocellis,

Pulmoni, & raucæ sint licet apta gulæ.

Hæc ut noris edas, quantas prorumpet in iras

Vesica, & uenter depositurus onus.

Ascalonia.

Ascalonia.

Cœna mihi scite est actum, Ascalonia tarde
Ieiunis ueniunt desituenda coquis.
Illos calfaciant hebeti, repleantq; liquore,
Vtq; minus noceant, illa recocta uorent.

Porrum. πράσορον

Tabida cui curæ, pulmonis membra & anhelum
Pectus, eum porri torrida cœna uocet.
Cura mihi est stomachus placidissima somnia, dētes,
Bis licet el-xum, non tamen illud edam.
Hoc colat ingratae cui sœmina cura colendæ
Quiq; nec astrictis renibus esse uelit.
Munera non tanti Veneris pensantur, ut aluo
Postposita, irati tormina uentris amem.

Raphanus, ῥαφανίς & Armoratia.

Hinc eat, aut Raphanus posiremo accumbat in orbe
Mensa magis sapida, si sit onusta dape.
In caput & dentes, limosoq; igne in ocellos
Sæuit, & hinc stomachus nauseat assidue.
Morchio eum colat, & fungi cui cura Nicander,
Quæq; amat æternas sœmina pulchra comas.

Inula. ἐλένιον

Feruida contusis superinducenda lacertis.
Est Inula in gelidis sedula torminibus.
Pectora, cor, lumbosq; fouet, si mansa cerebro
Est grauis, urinam non male grata ciet.

Rapa, ρογγύλη Napi, βουνιάς

Sunt calida & rigido gaudentia frigore Rapa,
Humidus

Humidus hinc illis turgidulusq; liquor.
Gloria Nurlinis, sitientes cedite Napi,
Educat ipse licet uos Amiternus ager.
Cum sapiant Veneri magis, hæc si crassa & obesa,
Cæna ea postremo lenta sub orbe ferat.
Pastinaca, Staphilinus.
Si uenit humescens culto Staphilinus ab horto,
Feruenti & sapido plena rubore, sapit.
Ista licet stomachum uel bis decocta lacessat,
Et coitum inflato rore superba ciar.
Si coquus & pipre & mellii munere mulsi
Condiat, & stomacho grata erit & Veneri.
Candida nec montana placet, cui lumbus & arctum
Est semur, errantem cum magis urat, edat,
Tubera.

Terrea ferte aqueoq; madentia tubera rore
Alba, famelcentes sint nigra uestra coqui.
Ultima sint nostræ post pulmentaria cœnæ,
Mixa sit in nostris ut Venus ipsa iocis.
Si turgent, æquum est uentosa tonitrua & imbres
Hæc genuere, piper, chiac; uina bibam.
Sic faciles stomacho sunt adducentia chimos
Nec uesica tumet, nec dolet liliacus.
Cui caput obtusum, & triste est, mollesq; lacerti,
Exeat, his tantum tubera cœna negat.

Ad Cœnam.

Plura holera, & plures fructus, non omnia ferre,
Et pluri poteras esse referta dape.

Cœna

Cœna satis sunt hæc, modo do sint condita, uorator
Quærat in externis turgidus esse Thoris

De Repletionē

Scinditur extumidum corpus, conuiua uorator

Disine iam, in patinis cura diurna tibi est
Crapula & ingluuies tibi mors erit, illa, uenter

Et iecur, & renes, splenq;, caputq;, dolent
Si uix inspiras, si te uexante podagra.

Et chyragra exclamas, culpa miselle tua est.
Desine iam extremo famis aduersitate furori
Dedecet & nocuum est, cedere uelle gulæ.

De Quietē

Si quando est optanda quies gratissima nautis

Quum male disiecti succubuerē nothis

Illā uelim fessis consumpta aptissima cœna

Conuiuius ueniat grata futura meis.

Et nos uela damus, rapiunt iam linteæ ferui

Mergimur, & pleno nos ferit unda lacu,

Brachia iactantur nobis, consedimus omnes

Quisq; suis transiris, Cuppa calixq; tonant
Bacchantum insurgit clamorq;, creberq; tumultus,

Cura salus cuiq; est, hic sibi quisq; uacat.

Tiphys ibi, hic uigil est pincerna, hos increpat, auras

Inuigilate uiri, mora flabeilla cient.

Intentus conuiua uorat, quassatus amicos

Nauta cupit portus, ocia pastus amat

Vtq; nisi empta quies, lacerum non naufragus optat

Rémigium, ut dubias nauta retinet aquas.

Sic

Sic conuiuia satur, cibus huic nec crastinus aptus,
Debita ni hesternum est concomitata quies,
De Accidentibus Animi.

Si decet & sancti rationem admittitis æqui,
Sancta manent animos gaudia læta suos.
Iam satur est uenter, tumet hic, iacet ille supinus,
Iam properent risus, ira, timorq; abeant.
Nodosæ rerum causæ, & sublimia cedant
Naturæ ingenia. hæc non capit iste locus.
Sensibus addicta est nunc mens, sub sensibus extant
Dilectæ, gaudent corda, iocosq; parant.
Gaudia sectentur risus, dulcesq; cacchinni.
Lusus, firma fides. spesq; ioculq; salax.
Lætitiâ & risus reparant me, gaudia seruant
Incolumem, exanimant ira, metusq; graues.
Ridendum est hylares conuiuæ, amentia magna est,
Si finimus celeres accelerare rogos.

De Somno.

Deficiunt uigiles sensus, hebetantur ocelli,
Tertia iam, absumpto præterit hora cibo.
Cecuba præcipiunt somnos, caput annuit, ite
Conuiuæ, in solitos currite quisq; thoros.
Naturæ hic bene feruet opus, bene concoquet hepatis
Venter, & amplexu nobiliore cibum.
Lethæa est resupina quies, hinc omnia pallent
Membra, iecur, ren, nerui. ora, caput, stomachus,
Pronus quisq; cubet, dextra uel parte recumbat,
Mox leui lateris commoda somnus amat.

Somne

Somne nihil sine te bene possumus, optime somne,
Blanda ægris animis, corporibusq; quies.

De Vigilia.

Surgite ab oceano rapidus iam surgit heous.
Auroræ roseum iam iubar ecce rubet.
Iam uigilate graues somno, uinoq; sepulti.
Septena in somnos est satis hora meos.
Longior obtundit cerebrum, torpedine sensus
Afficit, exacuet quem uigilata dies.

Sic calor internus reuirescit, & aptius omni
Sorditie electa, membra uigore fouet.
Luce uigent operosæ artes, it miles in arma
Luce, gemunt fessi sub iuga luce boues.
Delia non noctu uenatur, nocte quiescunt
Pulpita, sed luce est docta Minerva uigil.
Luce minax Pallas, uigilata quot bona Lucis?
Corpora, Di, sensus, Ingenium, Arsq; uigent.

De Inanitione.

Nunc uigiles socij uentres referemus auaros,
Perq; suos ductus iam rescata fluant.
Effluere illa petunt, neruus ni turgeat æger,
Ne putreant chimi, langueat & stomachus.
Hinc caput, & læsi renes, hinc febris anghela,
Hinc laterum dolor est, hinc calor emoritur,
Mox famis assuetus feruor cum uenerit, ite
Hospitem ad extremum, clausa culina mea est.
Nec stomachum finite, admono, feruescere inanem.
Bilis & ignita hinc febris obesse solet.

Sic

Sic male sana ægrum uexant ieiunia corpus
Languidius pleno q̃ uelit esse cibo.

De Coitu.

Maxima iam ueniant Erycine gaudia, proles
Expectata diu est, huc Hymeneæ ueni.
Te sine uana hominum spes omnis, gaudeat hæres
Quum Veneri annueris, tu modo blanda ueni
Per te nostra decens, & casta, & sancta uoluptas,
Seruor & incolumis, si modo parca Venus,
Renibus extumidis hinc cura est, ira, furorq̃
Et mentis omnis abest, hinc uigil audet amans.
Hinc ualidū est corp⁹, crescit calor intusus, hinc cor,
Sydereumq̃ caput, si modo parca Venus.
Hinc stomacho empta fames, pulsa caligine sensus
Hinc ualet, hinc bilis fœda perire solet.
Deliciæ hinc dulces, hinc est amor ille proteruus.
Hinc Veneris puer est tamq̃ cupitus Amor.
Sis modo castus amor, claudi si liquerit antrum
Mater, & est Marti dedita, culpa tua est.
Si lacer Hippolytus moritur, si proditur ingens
Ilium. & infausto sanguine mora rubent.
Si puer Ideus summo sit cura parenti.
Credidit hinc nocuos cum minus esse thoros.
Culpa tua est, fallit tua non satiata libido
Pallet, & hinc moritur ni bene cautus amans
Euolat exanguis subitus calor ora, palatum,
Et male olet stomachus, nec satis inde coquit.
Perditur, & misero nihil est quod prosit, abito
Improbe

Improbe uelle mori, non amor, immo furor.

De Balneo.

Balneani corpus mundum est. aut intret obesum,

Et tumidum fieri, si tibi forte uelis.

Si modo sint munda, & limphę tibi suaue tepentis

Vtilia, in laxis noxia poplitibus.

Si gelida ingrederis, calor hinc internus abundat,

Musculus obdurat, nec tibi Nęrue nocet.

Sulphureum aut salsum si sit tibi forte, uel ære,

Aut cinere aut ferro concomitante, caue

Consule prudentem medicę prius artis alumnum

Et prodesse potest, & nocuisse solet.

De frictione.

Si rogitas citius pinguescere Lote, sequatur

Balnea, sitq; leui frictio facta manu,

Sensibus illa fauet, calor hinc uiget omnis, aluntur

Effæta hinc melius membra, caputq; ualet.

Quid non humanum ingenium sapit. ægra moueri

Corpora quum nequeunt, frictio prompta subest.

De Aere.

Corpora iam in motus properant, purissimus aer

Quæritur, hic uenti nec malus erret odor

Lucidus exortum ad Solem gratissimus. absint

Stagna, putresq; lacus, & male quicquid olet.

Si loue uel tardo gelidus sit forsitan orbe.

Gratior est. nostra hinc membra, calorq; ualent.

Si Venere aut Marte incaleat. lacera inde peribunt

Assidue humanis pabula corporibus.

G Vndiq;

Vndiq; diripimur, si spirant corda, subintrat,
Hoc sine nil miseri corporis ora worant.
Quas dabimus grates Aer tibi pessime, per te
Viuimus & morimur, gratia nulla tua est.

De Motu.

Peonis assiduos ni forte requiritis haustus.
Pharmaca, uel pillulæ nobilis antidotum,
Surgite iam lenti conuiuæ, corpora torpent
Vestra, petunt motus tempora certa suos.
Reliquiæ saturo refecatæ a uentre supersunt
Sedulus has soluet, quum labor auctus erit.
Hic saliat, faciles alijs decanter amores,
Cur sitet iste, leues torqueat ille pilas.
Quadrupedi insideat, spectabilis ille feroci,
Iste leues ceruos, ille sequatur apros.
Sic agite in ualido dum crescunt pectore uires,
Nec finire a fesso ut corpore sudor eat.
Naturæ hinc calor inuigilat, bene concoquit, omnes
Effugunt sordes, & famis ardor adest.
Segnities, torporq; abeunt, medicina ualebit,
Nominis est solo, non mihi grata sono.

Ad Librum.

Quod Venerê Geniumq; colas, Cererisq; frequêtes
Sacra, putas forsan uiuere posse liber.
Falleris, & fugiet ratio te uana, proterua est.
Et Venus hæc nouit perdere, & ingluuius.

STRABI

GALLI POETAE, AD GRIMAL-
dum abbatem, Hortulus amœnissimus.
PRÆFATIO.

Lurisma tranquillæ cum sint insignia
uitæ,
Non minimum est, si quis Pestanæ de-
ditus arti,
Nouerit obscœni curas, tractare Priapi
Ruris enim quæcuncq; datur possessio, seu sit
Putris, harenoso qua torpet glareæ tractu,
Seu pingui molita graues uligine foetus,
Collibus erectis alte sita, siue iacenti
Planicie facilis cliuo, seu uallibus horrens,
Non negat ingenuos olerum progignere fructus,
Si modo non tua cura graui compressa ueterno,
Multiplices olitoris opes contemnere stultis
Ausibus assuescit, callosasq; ære diurno
Detrectat fuscare manus, & stercorea plenis
Vitat in arenti disponere puluere quallis.
Hæc non sola mihi patefecit opinio famæ
Vulgaris, quæ sita libris nec lectio priscis,
Sed labor & studium, quibus ocia longa dierum
Postpositui, expertum rebus docuere probatis.

Culturæ exordium.

G 2 Brumę

Brumæ senectutis uernacula totius anni
Venter & ampliflui consumptrix læua laboris.
Veris ubi aduentu terrarum pulsa sub imas
Diluuit labebras, uestigiaq; horrida auaræ
Ver hyemis, reduci rerum delere pararet
Stemate, & antiquo languentia rura nitore
Reddere uer orbis primum caput & decus anni.
Purior aura diem cum iam referare serenum
Inciperet, zephyrosq; herbæ, floresq; sequuti
Tenuia porrigerent radicis acumina, cæco
Tecta diu gremio, canasq; exosa pruinas.
Cum syluæ folijs, montes quoq; gramine pingui.
Prutaq; conspicuis uernarent læta uiretis,
Atriolum, quod pro foribus mihi parua patent
Area uestibulo solis conuertit ad ortum.
Vriticæ implerunt, campiq; per æquora parui
Illita feruenti creuerunt tela ueneno.
Quid facerem? tam spissus erat radicibus infra
Ordo catenatis, uirides ut texere lentis
Viminibus crates stabuli solet arte magister.
Vngula cornipedum si (quando humore nocetur
Collecto) putres imitatur marcida fungos.
Ergo moras rumpens Saturni dente, latentes
Aggredior glebas, torpentiaq; arua, reuulsis
Sponte renascentum complexibus urticarum,
Erigo

Erigo, & umbriculis habitata cubilia talpis
Diruo, lumbricos reuocans in luminis oras.
Inde Noti coquitur flabris solisque calore
Areola, & lignis ne diffuset obsita quadris
Alius a plano modicum resupina leuatur,
Tota minutatim rastris contunditur uncis,
Et pinguis fermenta limi superinlinuatur.
Seminibus quædam tentamus oluscula. quædam
Serpibus antiquæ præcæ reuocare iuuentæ.
Denique uernali interdum conspergitur imbre
Parua seges, tenuisque fouet præblanda uicissim
Luna comas, rurius si quando sicca negabant
Tempora roris opem culturæ impulsus amore
(Quippe siti metuens graciles torpescere fibras)
Flumina pura cadis inferre capacibus acri
Curaui studio, & proprijs infundere palmis
Guttatim, ne sorte uelocior impetus undas
Ingereret nimias, & semina iacta moueret.
Nec mora germinibus uestitur tota tenellis
Areola, & quamquam illius pars ista sub alto
Arescat tecto, pluuiarum & muneris expers
Squalleat ærei, pars illa perennibus umbris
Diffugiat solem, pars hæc quia celsior, ignei
Syderis accessum lateris negat obice duri,
Non tamen ulla sibi fuerant quæ credita pridem
Spe sine clementi pigro sub cespite clausit.
Quin potius quæ sicca feret, translata subactis
Suscepit serobibus, rediuiuo plena uirore

G 3

Restituit

Restituit, reparans numeroso semina fructu.
Nunc opus ingenijs, docili nunc pectore & ore,
Nomina quo possim uiresq; attingere tantæ
Mellis, ut ingentires parua ornentur honore.

Salvia.

Eleifagus prima præfulget honore locorum,
Dulcis odore, grauis uirtute, atq; utilis haustu.
Pluribus hæc hominum morbis prodesse reperta.
Perpetuo uiridi meruit gaudere iuuenta.
Sed tolerat ciuile malum nam sæua parentem
Progenies florum, fuerit ni dempta, perurit,
Et facit antiquos defungier inuida ramos.

Ruta.

Hoc nemus umbriferum pingit uiridissima rutæ
Syluula cæruleæ, folijs quæ prædita paruis
Umbellas iaculata breues, spiramina uenti,
Et radios Phœbi, caules transmittit ad imos,
Attactq; graues leni dispergit odores.
Hæc cum multiplici uigeat uirtute medelæ,
Dicitur occultis adprime obstore uenenis,
Toxicaq; inuasus incommoda pellere sibris.

Abrotanum.

Nec minus abrotani promptum est mirariæ alte
Pubentis frutices, & quas inspicat aristas
Ramorum ubertas, tenues imitata capillos
Huius odoratum lento cum uimine crinem
Peonijs carptum prodest miscere medelis.
Febribus obstat enim, telum fugat, adiuuat artus

Quos

Quos incerta premit furtivæ iniuriæ guttæ.
Præterea tot habet vires, quot fila comarum.

Cucurbita.

Haud secus altipetax, semente cucurbita uili
Assurgens, parvis foliorum suscitatur umbras
Ingentes, crebrisq; iacit retinacula ramis,
Ac uelut ulmum hedera implicuit, cū frondibus altā
Ruris ab usq; sinu totius sua brachia circum
Laxa dedit ligno, summumq; secuta cacumen
Corticis occultuit uiridi tutamine rugas,
Aut arbutium uitis genus, arbore cum se
Explicuit quauis, ramorumq; alia corymbis
Vestit. & propria fursum se sponte leuauit.
Visitur ergo rubens aliena in sede racemus
Dependere, premit tabulata uirentia Bacchus,
Pampinus & frondes discernit latior altas.
Sic mea sic fragili de stirpe cucurbita surgens
Diligit appositas sua sustentacula furcas,
Atq; amplexa suas uncis tenet unguibus alnos.
Ne uero insano diuelli turbine possit,
Quot generat nodos, tot iam retinacula trudit.
Et quoniam duplicem producit singula funem,
Vndiq; futuram dextra læuaq;prehendunt.
Et uelut in fuscum nentes cum pensa puellæ
Mollia trañciunt, spirisq; ingentibus omnem
Filorum seriem pulchros metantur in orbes,
Sic uaga tortilibus stringunt amenta cathenis
Scalarum, teretes inuoluuntq; illico uirgas,

Viribus & discunt alienis, tecta cauarum
Ardua porticum uolucris superare natum.
Iam quis poma queat ramis pendentia passim
Mirari digner, quæ non minus undique certis.
Sunt formata uis, quam si cornatile lignum
Inspicias, medio ralum, quod mymphure constat.
Illa quidem gracili primum demisso flagello
Oblongo, tenuique ferunt ingentia collo
Corpora, cum uastum laxatur in illa pondus.
Totum uenter habet, totum aluus, & inuis aluntur
Multa cauernoso se iunctim carcere grana.
Quæ tibi consimilem possunt promittere messem.
Ipsis quinetiam teneri sub tempore fructus
Ante hunc non quam clausa latens per uiscera sero
Autumni aduentu rareseat, & arida circum
Restiterit cutis, inter opes transire ciborum
Sæpe uidemus, & ardenti satiagine pinguem
Combibere aruinam, & placidum segmenta sapore
Ebria multoties mensis præstare secundis.
Si uero estiuus finitur spiramina solis
Cum genitrice pati, & matura falce recidi.
Idem socius in aliduos formariet usus
Vasorum poterit, uasto dum uiscera uentre
Egerimus, facili radentes illa torno.
Nonnunquam hac ingens sextarius abditur aluo,
Clauditur, aut potior mensure portio plene
Amphora, quæ piceo linitur dum glutine, seruat
Incorrupta diu generosi dona Lynci.

Pepones

Pepones.

Hoc simul in spatio, campi quo figitur imis
Hæc tam læta leges, uili quam carmine pinxi,
Visitur alterius uitis genus acre, per æquor
Serpere puluereum, & fructus nutrire rotundos
Pomorum. hæc species terræ super arida uulgo
Tecta iacens, crementa capit pulcherrima, donec
Solibus æstiuis flauos intincta colores
Messoris calathos matura fruge replevit.
Tum uideas alqs oblongo stemmate uentrem
Demissum, nucis aut oui uersatilis instar,
Vel qualis manibus quondam suspensa supinis
Lucet, agens circum lomenti bulla saluam
Ante recens maceratur aquis, quam spuma refusis
Dum lentescit adhuc digitis luctantibus, & se
Alternis uicibus, studioq; fricantibus uno
Inter utramq; manum, paruo sit paruus hiatu
Exitus, huc stricto lenis mea: ore Nothi uis,
Distenditq; cauum uitrea sub imagine pondus,
Et centrum medio confingit labile fundo,
Vnd q; conueniat cameri quo inflexio tecti.
Ergo calybs huius penetrat dum uiscera pòmi,
Elicit humoris largos cum semine riuos
Multiplici, cum deinde cauum per plurima tergus
Frustra manu spargens hortorum lætus opimas
Delitias conuiuia capit, candorq; saporq;
Oblectant fauces, nec duros illa molares
Æsca stupere facit, facili sed mansa uoratu

Vi naturali frigus per uiscera nutrit.

Absynthium.

Proximus absynthi frutices locus erigit acris
Herbarum matrem simulantes uimine lento.
In folijs color est alius, ramisq; odor alter
Puberibus, longeq; saporis amarior haustus,
Feruientem domuisse sitim, depellere febres
Hoc solet auxilium clara uirtute probatum.
Si tibi præterea caput, acri forte dolore
Pulsetur subito, uel si uertigo fatiget,
Huius opem rimare, coquens frondentis amaram
Absynthi syluam, tum iura lebetes capaci
Effunde, & capitis perfunde cacumina summi.
Quo postquam ablueris graciles humore capillos.
Deiunctas frondes, superimpofuisse memento.
Tum mollis fotos consiringat fascia crines
Et post, non multas elapsi temporis horas
Hoc inter reliquas eius mirabere uires.

Marrubium.

Quid referam iuxta positi, nimiumq; potentis
Marrubij, non uile genus, licet acrius ora
Mordeat. & longe gustum disjungat odore.
Dulce enim olet, non dulce sapit, sed pectoris ægros
Comprimat angores, tristi dum sumitur haustu,
Præcipue talis caleat si potus ab igni,
Et coenam tyathis cogatur claudere crebris.
Si quando infensæ quæsitæ uenena nouercæ
Potibus immiscet, dapibusue aconita dolosis

Tristia

Tristitia confundunt, exemplo sumpta salubris
Potio marrubij, suspecta pericula pressat
Fœniculum

Nec marathritaceatur honor, quod stipite forti
Tollitur, & late ramorum brachia tendit
Dulce satis gustu, dulcem satis addit odo rem
Hoc oculis quos umbra premit prodesse loquunt
Huius item lemen, foetæ cum lacte capellæ
Absumptum, uentris fertur mollire tumorem
Cunctantiscq; moras dissoluere protinus alui.
Præterea radix marathri commixta liquori
Lenço, tussim, percepta repellit anhelam

Gladiola

Te neq; transferim Latæ cui libera linguæ
Nomine digladij, nomen facundia finit
Tu mihi purpurei progignis floris honorem
Prima ætate gerens uiolæ iucunda Nigellæ
Munera, uel qualis mensa sub Appollinis alta
Inuestis pueri pro morte recens Hyacinthus
Exijt, & regis signauit uertice nomen
Radicis ramenta tuæ siccata fluenti
Diluimus contusa mero, seuumq; dolorem
Vesicæ premimus tali, non secius, arte.
Pignore fullo tuo, lini candentia texta
Efficit ut rigeant, dulcesq; imitentur odores.

Lybisticum

Inter odoratam memorare lybistica syluam
Fortia, suadet amor parui diffusior horti.

Hoc

Hoc germen succo quamuis et odore, gemellis
Orbibus officere, & tenebras inferre puteur.
Semina sæpe tamen quæsitis addere curis
Parua solent, famamq; aliena laude mereri
Cærefolium

Quæ tot bellorum, tota ossima rerum
Magnarum monumenta, sacro pia conficis ore
Exiles Erato non dedignare meorum
Diuitias olerum uersu persfringere mecum
Infirmis diuisa licet Macedonia ramis
Spargitur, & crebris ignobile semen aristis
Sufficit, illa tamen toto reparabilis anno
Pauperiem largo solatur munere plebis
Indignæ, nec non restringere sanguinis undas
Corpore diffusas, facili solet obuia gustu.
Illa quoq; infesto uenter dum forre dolore
Turbatur fomenta super non irrita ducit
Puleium sibi met frondesq; papaueris addens

Lilium *νεῖνον*

Lilia quo uersu candentia, carmine quoue
Ieiunæ racies satis efferat arida mulæ?
Quorum candor habet niuei simulachra nitoris
Dulcis odor, syluas imitatur flore Sabeas.
Non Parius candore lapis, non Nardus odore
Lilia nostra premit, nec non si perfidus anguis
Ingenitis collecta dolis serit ore uenena
Pestifero, cæcum per uulnus ad intima mortem
Corde ferani mitens, pistillo lilia præstat.

Commacerare

Commacerare graui, succosq; haurire falerno,
Si quod contusum est summo liuentis in ore
Ponatur punctum, tum iam dinoscere uires
Magnificas, huiusce datur medicaminis ultro.
Hæc & iam laxis prædest contusio membris.

Papauer.

Et cereale quidem nugarum in parte papauer
Hæc memorare placet, quod rapæ mœsta puellæ
Mater ut immensis oprata obliuia mentem
Exuerent curis fertur Latona uorasse.
Hoc simul auxilio carbunculus, ater ab imo
Pectore qui ructus nimium conuoluit amaro
Oris adusq; fores, reprimi per sæpe uidetur.
Huius ad alta caput, granorum semine foetum
Protento fragiliq; solet se tollere collo.
Inq; modum mali, regio cui punica nomen
Indidit, unius patulo sub pellis amictu
Grana celebrandæ uirtus plurima claudis,
Deq; sono mandentis habet formabile nomen

Sclarea.

Hic umbrosa nouos inter Sclarea uirores,
Stipite præualido assurgens, ramosq; comasq;
Altius extollit, quæ quamuis rarius ulli
Quæsitæ auxilio, medicorum pene putetur
Effugisse manus, dulci tamen indita caldæ
Et uires & odorati fermenta saporis
Præstat, eam iuxta hortensis non extrema coliti
Sylua latet, stomachiq; moras uentremq; salubri
Prouocat

Prouocat auxilio, radicis munere coctæ.

Menta

Nec mihi defuerit uulgaris copia mentæ
Multa per & genera & species diuersa coloresq;
Et uires, huius quoddam genus utile uocem
Raucisonam claro rursus redhiberi canori
Posse putant, eius succos si fauce uorant
Ieiuna, quem crebra premens raucedo fatigat.
Est aliud præpingue genus huiusce fruteti
Quod iam non parui diffundat germinis umbras
Celsa ebuli sed more petens, a stipite forti
Vndiq; maiores foliorum prorogat alas.
Quis odor alter inest, pauloq; immittior haustus
Sed si qui uires, species, & nomina mentæ
Ad plenum memorare potest, sciat ille necesse est
Aut quot Erythreo uolitent in gurgite pisces
Lemnius aut altum quot in aera Mulciber ire
Scintillas uastis uideat fornacibus Aetnæ

Puleium

Non patitur cunctas angustia carminis huius
Pulei uirtutes celeri comprehendere uersu
Hoc apud Indorum tanti constare peritos
Fertur, apud Gallos quanti ualet Indica nigri
Congeries piperis, quis iam dubitare sinetur?
Hæc herba plures leniri posse labores
Quam pretiis inhianter emit ditissima tantis
Gens, hebenoq; auroq; fluens, & mira uolenti
Queq; ferens mundo, o magni laudanda Tonantis

Virtus

Virtus & ratio, nullis quæ munera terris
Larga suæ non pandit opis, quæ rara sub isto
Axe uidere soles, alijs in partibus horum
Copia tanta iacet, quantam uilissima tecum
Efficiunt, rursus quædam quæ spreta uidentur
Forte tibi, magno mercantur ditia regna
Altera ut alterius poriatur scœnore tellus.
Orbis & in toto per partes una domus sit.
Puleium quam decoctum curabit amice
Et potu & sotu stomachum (mihi crede), morantem.
Dum canimus quæ certa graui ratione tenemus,
Quædam audita, & iam uero miscere cothurno
Fas ususcq; sinit, ramum coniungito pulei
Auriculæ, ne forte caput turbauerit æstus
Solis in aerio si te perflarit aperto.
Quod nisi me currens deponere uela Thalia
Cogeret, ac tandem portus intrare moneret,
Hinc tibi multiplices poteram decerpere flores.
Apium.

Quamuis in nostris apium uilesceret hortis,
Et solido id multi prodesse sapore notarent,
Plura tamen proprijs medicamina uiribus, acri
Exhibet auxilio, cuius si trita capessas
Semina, torquentes urinæ frangere tricas
Dicitur, ipsum etiam tenero cum germine mansum
Concoquit, errantes stomachi penentralibus escas
Corporis hunc regem turbans si nausea uexet,
Mox apium lymphæ uisui bibatur aceto,

Passio

Passio tum celeri cedit deuicta medelæ.

Betonica.

Montibus & syluis pratis, & uallibus imis
Betonica pretiosa licet collectio cunctis
Pene locis superet passim, tamen hanc quoq; noster
Hortus habet, cultaq; docet mansuescere terra.
Hæc tantum meruit generali nomine laudis,
Vt si quid mea Musa uelit superaddere, tandem
Mole operis deuicta sui, iam sentiat, illa
Vtilitate minus quicquid deprompserit esse.
Hanc uiridem si forte tuos coneris in usus
Carpere, siccata mæ hyemi deponere pigræ,
Turbida siue tuas oblectant pocula fauces
Seu potius longo tibi defecata labore
Dona placent, huius uirtus mirabilis herbe
Omnia sufficiet, quam quosdam pendere tanti
Nouimus, ut contra, totum si iniuria corpus
Impetit interius, muniri uisibus eius
Sese posse, rati, soleant haurire diebus
Continuis, hoc acre genus medicaminis almi.
Præterea caput infesto si uulnere fractum
Tabuerit, tum crebra terens imposito sacrae
Tegmina betonica, statim mirabere uires
Illius, in solidum fuerit dum clausa cicatrix.

Agrimonia.

Hic quoq; Sarcocolam, cāpos quæ plurima passim
Vestit, & effœtis sylvarum inuenta sub umbris
Nascitur, ordinibus facile est discernere pulchris.

Hæc

Hæc p
Trita
Si qua
Indide
Auxil
Germ
Sitam

Hau
Erigit
Cuius
Fit, du
Hanc
Abfur

Herb
Semp
Surcul
Vertic
Hæc u
Non e
Huius
Effic
Atq; c

Hæc præter uarium latæ uirtutis honorem,
Trita domat uentris prædium & pota dolorem.
Si quæ forte calybs infensus uulnera membris
Indiderit nostris, huius tentare iubemur
Auxilium, partiq; imponere tinsa patienti
Germina, maturum nacturi hac arte uigorem,
Sî tamen addatur mordens cataplasmati acetum.

Ambrosia. ἀμβροσία

Haud procul Ambrosiā uulgo quā dicere mos est
Erigitur, laudata quidem, sed an ista sit illa
Cuius in antiquis creberrima mentio libris
Fit, dubium est multis, Medici tamen arte suapte
Hanc utcunq; colunt, tantum ue sanguinis hausta
Absumit, quantum potus ingesserit aluo.

Nepeta. καλαμίνθη

Herbarum in numero, quas hortulus ille recenti
Semper prole creat, nepetæ non segnior exit
Surculus, urticam folijs simulantibus, alto
Vertice pergratum late largitus odorem.
Hæc uarijs olim morborum accommoda curis,
Non extrema alias inter decernitur herbas.
Huius enim succus, roseo commixtus oliuo,
Efficit unguentum, læsæ quod uulnera carnis
Atq; cicatricum deformia signa nouarum

H Possē

Posse abolere aiunt, prisco reparare nitore,
Et reuocare pilos plagæ quos sorte recentis
Pestis hiulca tulit, sanie taboq; perosos

Raphanus. ῥαφανίς

Hinc raphanum radice potens, latoq; comarum
Tegmine sublatum, extremus facit ordo uideti.
Cuius amara satis, quatienti uiscera tussim,
Mansa premit radix, triti quoq; seminis hau stus
Eiusdem uitio pestis persæpe medetur.

Rosa ῥόδον

Iam nisi me fessum uia longior indupediret,
Scrupeus atq; noui tereretur carminis ordo,
Debueram uiburna rosæ pretiosa metallo
Pactoli & niueis Arabum circumdare gemmis.
Hæc, quia non Tyrio Germania tingitur ostro,
Lata nec ardenti se Gallia murice iactat,
Lutea purpureis reparat clementia quotannis,
Vbertim floris, tantum qui protinus omnes
Herbarum uicisse comas, uirtute & odore
Dicitur, ut merito florum flos esse feratur.
Insicit hic oleum proprio de nomine dictum,
Quod quam sæpe fiat mortalibus utile curis,
Nec meminisse potest hominum, nec dicere quisquæ.
Huic famosa suos opponunt lilia flores,

Longius

Long
Sed si
Triti
Nect
Ho
Flore
Sord
Flagr
Integr
Hæc
Eccle
Sang
Lilia
Oma
Virg
Spon
Bello
Flos
Vnic
Lilia
Mort
Liqui
Præm

Hæ
Strab

Longius horum & iam spirans odor imbuît auras.
Sed si quis niuei candentia germina fructus
Triuerit, aspersi mirabitur illicet omnem
Nectaris ille fidem celeri perîsse meatu.

Hoc quia uirginitas fama subnixa beata
Flore nitet, quam si nullus labor exagitarit
Sordis, & illiciti non fregerit ardor amoris,
Flagrat odore suo. Porro si gloria pectus
Integritatis eat, fateor, mutabit odorem.
Hæc duo nanq; probabiliū genera inclyta florum
Ecclesiæ summas signant per secula palmas,
Sanguine martyrii carpunt quæ dona rosarum,
Liliaq; in fidei gestant candore nitentis.
O mater uirgo, fœcundo germine mater,
Virgo fide intacta, sponsi de nomine sponsa,
Sponsa, columba. domus, regina. fidelis amica
Bello carpe rosas, læta arripe lilia pace,
Flos tibi sceptrigero uenit generamine lesse.
Vnicus antiquæ reparator stirpis & auctor.
Lilia qui uerbis uitaq; dicauit amœna
Morte rosas tingens, pacemq; & prælia membris
Liquit in orbe suis, uirtutem amplexus utranq;
Præmiacq; ambobus seruans æterna triumphis.

Dicatio Opusculi.

Hæc tibi seruitij munuscula uillia parui
Strabo tuus, Grimalde pater doctissime, seruus
H 2 Pectore

Pectore deuoto, nullius ponderis offert.
Vt cum conspectu uiridis confederis horti
Super opacatas frondenti germine malos,
Persicus imparibus crines ubi diuidit umbris,
Dum tibi cana legunt tenera lanugine poma.
Ludentes pueri, schola lætabunda tuorum,
Atq; uolis ingentia mala capacibus induunt,
Grandia conantes includere corpora palmis,
Quo moneare habeas nostri pater alme laboris
Dum relegis quæ dedo uolens, interq; legendum
Vt uitiola feces depso, placentia firmes.
Te deus æterna faciat uirtute uirentem,
Immarcescibilis palmam contingere uitæ,
Hoc pater, hoc natus, hoc spiritus annuat almus.

τ ε λ ϙ.

POLYBVVS

DE SALVBRI VICTVS

ratione priuatorum. Guin

terio Ioanne Anders

naco interprete.

RIVATOS hanc uis
uendi rationem sequi o
porter. Hyeme plus es
se, minus bibere conue
nit. Sed porioni uinum,
quam meracissimum, æ
sui panis exhibendus est. Carne potius
assa, modice oleribus utendum. Huius
modi namq; alimentis corpus & siccum
& calidum euadet. At Vere porioni ad
ñciendum, sed paulatim tamen & dilu
tius bibendum est. Cibo demendum,
eoque molli, pulte uidelicet magis quam
pane, magis oleribus utendum est. Eas
dem lege transeundum paulatim ab assis
ad elixa. Æstate uero cibo minus duro,
& elixis. & oleribus tum crudis, tum co
ctis, porione multa corpus æget, cau
dum tamen, ne magna subito dictorum
fiat mutatio. Eo tempore aptissima sunt

H ; pulricula

pulicula mollis, caro elixa. potio quam
dilitissima. Atque hæc ita obseruanda
sunt, ut corpus molle sit, & frigidum.
Nam id calido anni tempore, & sicco,
exurit squalidumque redditur. Itaque
his rationibus tueri oportet. Pari au-
tem modo ex Vere in Æstatem, sicut ex
Hyeme in Ver constituere, cibis demen-
do, adijciendoque potioni. Rursus ex
Æstate in Hyemem traducere, dum an-
nus absoluitur, expedit. Per Autum-
num cibo paulo pleniore, & siccioris uti
licet minus, sed meracius bibere. Quem
admodum, ubi Hyems bona contigerit,
meraca etiam magis & exigua portione,
cibo pleniore, & uehementer sicco uti.
Ita enim hoc frigido admodum & humi-
do tempore optima ualitudine frueris,
minusque frigus senties. Quod ad habi-
tus & ætates attinet, plenis, mollibus,
rubicundis ob temperaturæ humidita-
tem siccior uictus ex usu est. Gracili-
bus, duris, rufis, & nigris humidior.
Nam huiusmodi corpora sicca sunt. Iu-
uenibus autem rarior & humidior, quor-
um ætas sicca est, & corpora magis in-
duruerunt. Senibus magna ex parte sic-
cior aptus est. Siquidem humidi, molles
&

& frigidi sunt. Proinde habitus & ætas
tis, & temporis anni ratione, uitæ modum
instituire oportet, qui præsentibus & cas
lori, & frigori contrarius existat. Sic es
nim potius sani degemus. Per hyemem
celeriter ambulandum, æstate conques
cendum est, aut non in sole ambulandum.

Obesibus circa ambulatio, gracilibus lenta
conuenit. Per æstatem frequenti balneo,
hyeme raro utendum est, idque magis tes
tibus, quam plenis. Eo quoque tempore
re corpus ueste pura, per æstum uili la
terna uelandum est. Obesi, qui graciles
fieri cupiunt, labores uniuersos ieiuni sub
ibunt, & sudantes adhuc, necdum res
frigerati cibum assument, uinum temper
ratum, & non perfrigidum prius bibent,
epulæ, sesamum, atque id genus alimenta
dulcia sunt, eaque copiosa. Sic enim uel
paucissimis bellarijs saturantur. Semel
die cibum assumptus, rarum balneum, le
ctus per æstatem terra, hyeme durum cus
tile, sine uestibus obambulatio, quanta
maxime fieri potest, conducit. Qui tes
tibus se implere uolunt, præter alia, quæ
plenis contraria facient, modice ieiuni ex
erceri debent. Vomitu uero, & uenæ

uentris deiectione a medicamento petita
sic utendum est. Sex hybernis mensibus
uomere utile est. Nam & pituita plus,
& capitis grauitas subest. Ad hac dor
lor praecordia exercet. Deiectionis aet
state usus est. Tum enim aetius biliosum
corpus reddit, grauitates lumbos fatigant,
& genua calore infestantur, uentris oris
untur tormina, & distorsiones. Iam ues
to superiores corporis partes per inferiores
res purgandae sunt. Deiectionis autem
plenioribus & humidioribus a medica
mento magis salso, siccioribus autem, &
tenuioribus, & imbecillis a piuguiore,
crassioreque petatur. Pingue igitur &
crassum est lac, aqua ex cicere cocta, atq;
hoc genus alia, tenue & falsum olus, aqua
marina, reliquaq; huiusmodi. Vomitus
prouocandi hoc pacto sunt. Crassio
res ieiuni, & cursu, citaque ambulatione
exercitati medio die uomere debent. Pos
tui sumant hyssopi sesquicyathum, aquae
congio intriti, eumq; totum bibat, aceto
saleq; adiecto, quo edulcescat. Primum
lente, mox citius potandum est. Tenuio
res, magisq; imbecilli a cibo uomitum ipsa
moueunt. Loti calida, meri cyathos
tres bibent, deinceps uarias assument,
uerum

uentum. sine porione, neq; post has bibendum est. nisi tanto intervallo. quanto stadia quatuordecim expedias, post uinis tribus commistis utendum est, austero. dulci, & acri. Primum meracius & modice paulatimq; bibere. postea dilutius, liberalius, & citius conuenit. Qui uomere bis in mense uult, melius consulat, si bis duo continuarit, quam si post quintumdecimum diem uomuerit. Alij secus faciunt. Qui post epulas uomere uolunt, uel quibus alius astricta est, his omnibus die saepius, uariosq; cibos esse, tum uina bina, aut terna bibere expedit. Quibus uomitus non est utilis, uenter autem sanus est, his contraria superioribus conueniunt.

Pueris calida lauatio longo tempore aperta est, uinum dilutius, neq; omnino frigidum. Hoc autem exhibendum est, quod uentrem minime attollit. perturbatq; & inflationes parit. Quæ omnia conducunt ne conflidentur, sed maiores, coloratioresq; fiant. Mulieribus siccior uictus ex usu est. Etenim cibus siccus, portio meracior, carne mollibus idonea est. ad hæc secundis. & foetui nutriendo potior est. Qui corpus exercent, per Hyemem currere & colluctari debent. Æstate luctans

H s dum

luctandum modice, currendum nihil est.
In frigore multa ambulatio conuenit.
Qui cursu fatigantur, luctari debent. Qui
ex lucta fatigationem sentiunt, his curren-
dum est. Quibus exercitatis, uentris
proflua oboriuntur, & cruda incoctaque
deiciuntur, ijs exercitiorum pars tertia,
ciborum dimidia prorsus demenda est.
Quippe uenter eorum copiam continen-
do non est. Ad hoc panem quam maxi-
me assum ex uino esse oportet, bibere ue-
ro nimis quam modice, sed meracius.
Semper autem post cibum conquiesce-
re, qui semel die tunc assumendus est.
Hac enim ratione uenter sibi commissa
maxime confouet, mutatque. Accidunt
huiusmodi profluvia potissimum ijs, quæ
ex uictus consuetudine carnem densam
acquisierunt. Nam uenæ densiores ali-
menta non recipiunt. Atqui tales in eor-
dem habitu subsistere diu non possunt, sed
in alterutram partem declinant. Qui ra-
tiores cute sunt, & hirsuti magis, carnis
glum ex facili admittunt, labores magis
sustinent, diuque bono corporis statu fru-
untur. Qui cibos postero die eructant,
& præcordijs dolent, ijs ueluti crudis ad-
huc cibis, diutius dormiendum est, no-
tum

nonum genus laboris subeundum est.
Vinum meracius, largiusque bibere oportet, cibis uti paucissimis. Quippe constat uenter imbecillitatis frigorisque uitio ciborum copiam concoquendo non esse. Qui siti premuntur, parcius edent, minusque laborabunt, uinum dilutum, si mul & frigidissimum bibent. Quos dolores uiscerum infestant, uel ex labore, uel alia quadam ambulatione sine cibis recreandi sunt, modica portio conuenit, maximeque ea quæ moueat urinam, quo uenæ ex uisceribus prodeuntes, repletæ non distendant. Nam hinc inflationes febresque oriuntur.

FINIS.

ARISTOTE

LIS PROBLEMATA

Quæ ad stirpium genus, &
oleracea pertinent.

Vraquam falsam apitū
recipit, porrum recusat,
An q̄ alterius radix im-
becilla, alterius ualida
est. Impatibilis autem,
quod ualidius.

Cur in prouerbio est. Mentam bellī tē-
pore, neq̄ edito, neq̄ serito. An quia mēta
refrigerare corpa potest, ut corruptione
constat seminis genitalis, id autem ipsum
aduersum omnino est, ad fortitudinem,
atq̄ animositatē quamuis genere sit idem.

Cur aliqua fructu uacent cum florem
habeant, ut cucumer. cucurbita, malus pus-
nica. An his fructus non deest, sed ipsa pro
fructibus habentur, quibus flos insidet.
Fructus enim id est, quod florem gerit.
Cucumeri autem florem inhærere perspi-
cuum est.

Cur

E Cur eorum, quæ terra gignit, alia cocta
alia cruda sūt cibo idonea. An qbus succo
æsculento non protinus est, his decoctis dulcia
or redditur a calore. Quibus autem sapor
uel protinus gratus consistit, hæc etiam cru
da hæsitantur.

Cur alia elixa, alia assa melius ædi possi
sint. An q humidiora non eatenus humect,
ari, sicciora non amplius exiccare oportet
elixa autem humidiora, mollioraq; omnia
redduntur, quæ uero minus humida sunt,
hæc igne confecta, sicciora prorsus, euadunt

Cur alia æsculenta, alia inæsculenta expe
riamur. An causæ succus est. Quod enim &
ignis expers, succum continet immitem, &
igne confectum nihilominus redditur, hoc
cibo ineptum penitus est, quod autem suc
co æsculento quidem, sed uehementiusculo
constat, hoc pro condimento recipimus,
quod enim exiguo corpore uim magnam
obtinet, id naturam condire potest amplio
rum æsculentorum

Quam ob causam stirpium alia ad semē
usq; uiuere tantummodo possint, deinde cū
semen tulerunt, exarescant, ut genus herbæ,
& quæ olera nominamus, alia non, sed sæ
sepius

sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarū etiam
ut ueniūt ad semen usq; ferendū, cū magna
pars annua sit genus apñ, qđ ab equo hip-
poselinū appellatū est, quasi equapiū dixe-
ris. anno postero fructū affert, cūq; attulit,
exarescit, cur ita, an oīa eatenus uigēt ætate,
quatenus semine quoq; ualeant, nam et ho-
mines ad annū trigessimū usq; p̄ficiūt, aut
copiā, aut crassitudine. Vbi autē semē ferre
nō amplius possūt, mō stirpiū obarescunt,
atq; senescūt, quāquā alia ocyus. alia serius
occidūt. Idq; portione, sed quā ob causam
alijs longū uitę spatiū, alijs breue datū est,
porro alterius interest disputationis decla-
rare, sed cū omnibus finis, ac terminus sit p-
fectio seminis, quibus uita breuī tēpore cō-
tinet, hęc semel aut certe nō sēpe. Quæ autē
esse lōgēua natura uoluit, hæc sæpe fructifi-
care necesse est, Quāobrem quæ imbecillima
sūt ferre nō plus ualeāt, quā semel, tū exares-
cant necesse est, ac eorū ipsorū alia anno pri-
mo simul & semen reddere, et uitam exple-
re naturę ratio facit, alia postero, ut equapiū.
Quæ uero p̄ualida surgūt. hęc an-
nis plusculis post fructificare incipiūt,
diuq; uita in agere possunt. fructi-
ficareq; sæpius. ut arbores.

Argentorati per Henricum Sybold.
Anno. M.D.XXX.

